

Beata Domerecka
Izabela Leśniewska
Ryszard Sikora
Piotr Tańan

Poradnik dla dyrektora szkoły podstawowej

Ramowe plany nauczania

Beata Domerecka & Izabela Leśniewska
& Ryszard Sikora & Piotr Tańan

**PORADNIK
DLA DYREKTORA
SZKOŁY PODSTAWOWEJ**

Ramowe plany nauczania

Wydawca:

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. +48 22 345 37 00
fax +48 22 345 37 70

Publikacja powstała w ramach projektu „Wdrożenie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, ze szczególnym uwzględnieniem II i IV etapu edukacyjnego”

Nakład: 1000 egz.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Przygotowanie do druku, druk i oprawa:
Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzcyk
www.grzeg.com.pl

Spis treści

1. Wstęp	5
2. Wybrane akty prawne powiązane ze zmianami organizacyjnymi w szkołach i placówkach oświatowych	6
3. Zmiany wprowadzone w ramowych planach nauczania	13
3.1. Okres przejściowy	13
3.2. Zasada planowania na trzy lata	13
3.3. Minimalny wymiar godzin zajęć edukacyjnych	14
3.3.1. Liczba minimalna godzin zajęć edukacyjnych	14
3.4. Liczba godzin zajęć edukacyjnych w okresie przejściowym	15
3.4.1. Tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych	16
3.4.2. Liczba godzin zajęć w tygodniu	17
3.4.3. Liczba godzin w tygodniu – stara ramówka	17
3.4.4. Liczba godzin w tygodniu – nowa ramówka	17
3.5. Szkolny plan nauczania	18
3.6. Godziny do dyspozycji dyrektora	20
3.6.1. Godziny dyrektorskie w starej ramówce (stara podstawa programowa klasy 5-6),	21
3.6.2. Godziny dyrektorskie w starej ramówce (nowa podstawa programowa klasy 2-3),	21
3.6.3. Godziny dyrektorskie wynikające z art. 42 Ust. 2 Pkt 2 karty nauczyciela	22
3.6.4. Godziny dyrektorskie wynikające z zapisu § 2, pkt 1, Ppkt 5 ...	22
3.6.5. Dodatkowe godziny	22
3.7. Religia, wychowanie do życia w rodzinie, zajęcia języka mniejszości narodowej oraz zajęcia sportowe w oddziałach i szkołach sportowych	23
3.8. Nowe nazwy przedmiotów: zajęcia komputerowe i techniczne	23
3.9. Zajęcia komputerowe – dostosowanie pracowni	23
3.10. Podział na grupy w klasach młodszych	24
3.11. Nauczycielskie plany nauczania	24
3.11.1. Podstawa programowa a realizacja godzin wynikających z ramowych planów nauczania	24
3.11.2. Szkolne plany nauczania a program nauczania	24
3.11.3. Program nauczania a realizacja podstawy programowej kształcenia ogólnego	25
4. Terminarz zmian	27

5. Szkolne plany nauczania	28
5.1. Ogólne zasady	28
5.2. Przykładowe nowe plany nauczania – klasy 1–3	31
5.2.1. Oddziałowy plan nauczania – i etap edukacyjny	31
5.3. Przykładowe szkolne plany nauczania – klasy 4–6	32
5.3.1. Oddziałowy plan nauczania przygotowany wg nowej i starej ramówki – porównanie	32
5.3.2. Plan ze zwiększoną liczbą godzin muzyki lub plastyki – II etap edukacyjny	33
5.3.3. Inna wersja planu dla oddziału ukierunkowanego artystycznie – II etap edukacyjny	34
5.3.4. Plan ze zwiększoną liczbą godzin matematyki i informatyki – II etap edukacyjny	34
5.3.5. Plan ze zwiększoną liczbą godzin przyrody oraz rewalidacją indywidualną dla jednego ucznia – II etap edukacyjny	35
5.3.6. Plan nauczania dla oddziału, dla którego organ prowadzący przyznał godziny na dodatkowy język obcy – II etap edukacyjny	35
Arkusze organizacyjny	36
5.4. Arkusz w okresie przejściowym	36
5.5. Przykłady	38
5.5.1. Szkoła jednociągowa	38
5.5.2. Szkoła dwuciągowa	38
5.5.3. Godziny, o które można wystąpić do op	39
5.5.4. Klasy integracyjne	41
6. Okres przejściowy	42
7. Kalendarz roku szkolnego	43
8. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	44
8.1. Podstawy prawne wdrażanych i planowanych zmian w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej zawarte są w pakiecie rozporządzeń:	44
9. Dobre rady	46
10. Pytania i odpowiedzi	49
11. Dodatek A	51

1. Wstę

Globalizacja, zmiany technologiczne, powszechna migracja zarobkowa, rozwój technik masowej komunikacji, międzynarodowe zmiany składu demograficznego siły roboczej, potrzeba kształcenia ustawicznego, atomizacja społeczeństwa, liberalizm i unifikacja kultur lokalnych – oto wyzwania przed jakimi staje nowoczesna edukacja.

Aby temu sprostać, polska szkoła musi się przeobrazić, nadążając za dynamicznymi zmianami możliwości, aspiracji i oczekiwań współczesnego człowieka.

Przygotowanie dzisiejszych uczniów do radzenia sobie z wyzwaniami jutra to podstawowe założenie reformy programowej wdrażanej w szkołach od 2009 roku. Cele i treści kształcenia zawarte w *rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (zwanym potocznie podstawą programową) – zostały dostosowane do zmieniających się realiów współczesności.

Oczywistą konsekwencją wdrażania podstawy programowej są zmiany organizacyjne, które usprawnią i dostosują pracę szkół do nowych zadań i pozwolą na skuteczne realizowanie celów reformy. Takie przemiany dotyczą między innymi ramowych planów nauczania w poszczególnych typach szkół. Od 2012 roku reforma obejmie klasy IV, a w następnych latach V i VI, modyfikacji ulegną także ramówki dla I etapu edukacji. To właśnie tej problematyce poświęcona jest główna część poradnika, choć zostaną też zasygnalizowane inne istotne zagadnienia związane ze zmianami w organizacji pracy szkoły.

Poradnik napisany przez praktyków dla praktyków zawiera również propozycje rozwiązań, przykłady szkolnych planów nauczania, dobre rady oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

2. Wybrane akty prawne powiązane ze zmianami organizacyjnymi w szkołach i placówkach oświatowych

- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Tekst jednolity: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. Nr 127, poz. 857 z późn. zm.)
Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie zastąpiła dwie ustawy funkcjonujące w obszarze kultury fizycznej: ustawę z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej oraz ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym. Zostały tu określone zasady uprawiania i organizowania sportu. W ustawie tej znalazły się także regulacje prawne dotyczące uczniowskich klubów sportowych (art. 4).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz.U. Nr 136, poz. 1116) – obowiązywało do dnia 31 sierpnia 2011 r.
W rozporządzeniu zostały określone formy realizacji dwóch obowiązkowych godzin wychowania fizycznego, tryb dokonywania takiego wyboru oraz czynniki, które powinno się uwzględnić przygotowując propozycje zajęć. Dwie godziny obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej, w ramach tygodniowego wymiaru godzin, mogą być realizowane w formie: zajęć sportowych, zajęć rekreacyjno-zdrowotnych, zajęć tanecznych, aktywnych form turystyki.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17).
Rozporządzenie zawiera terminarz stosowania w szkołach nowej podstawy programowej dla przedszkoli i szkół. W załącznikach opisano cele kształcenia, wynikające z nich zadania, wiadomości i umiejętności, jakie na każdym etapie edukacyjnym powinien zdobyć uczeń. Podstawa programowa zawiera treści nauczania zapisane w języku efektów, co sprawia, że jest również punktem odniesienia dla przygotowywania egzaminów zewnętrznych. Czytając to rozporządzenie należy zapoznać się nie tylko z podstawą programową dla danego etapu edukacji, ale także z tym co jest określone dla wcześniejszego i następnego okresu kształcenia. Ważne informacje, zawarte są także w zalecanych warunkach i sposobach realizacji, gdzie między innymi znajdują się wskazania dotyczące metod i form pracy, gospodarowania czasem, przestrzeni w szkole.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 15, poz. 142 z późn. zm.)
W rozporządzeniu określono m.in. minimalną liczbę godzin konieczną do zrealizowania w klasach I-III w trzyletnim okresie nauczania z poszczególnych zajęć edukacyjnych:

język obcy nowożytny – 190 godzin, edukacja muzyczna, edukacja plastyczna i zajęcia komputerowe – po 95 godzin, wychowanie fizyczne – 290 godzin. Pierwsza grupa uczniów kształcona zgodnie z tymi wskazaniemiami ukończy klasę III w roku szkolnym 2011/2012.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. 2012, poz. 204)

Rozporządzenie jest związane z kolejnym etapem wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. W klasach IV-VI (z wyjątkiem klas w szkole podstawowej specjalnej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym) wprowadzone zostały zmiany nazw niektórych obowiązkowych zajęć edukacyjnych: w miejsce techniki – zajęcia techniczne, w miejsce informatyki – zajęcia komputerowe. Zmieniona została zasada podziału na grupy na obowiązkowych zajęciach komputerowych (dotyczy klas IV-VI) – mogą się one odbywać w grupach oddziałowych lub międzyoddziałowych, w których liczba uczniów nie może być wyższa niż 24 i nie może przekraczać liczby stanowisk komputerowych w pracowni komputerowej (§5 ust. 1 pkt 1). W podziałach na grupy dotyczących obowiązkowych zajęć z języków obcych i wychowania fizycznego nie określono dolnej granicy liczebności grupy, górna granica nie została zmieniona (języki obce do 24 uczniów, wychowanie fizyczne do 26 uczniów). Określona została liczba godzin przewidziana na zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych w oddziałach ogólnodostępnych – co najmniej 6 godzin tygodniowo w trzyletnim cyklu kształcenia. To tylko niektóre informacje mające wpływ na organizację pracy w szkole. Zasadnicza zmiana w ramowym planie nauczania dla klas IV-VI szkoły podstawowej, w tym szkoły podstawowej specjalnej polega na tym, że nie będą określane liczby godzin tygodniowo w cyklu kształcenia przeznaczone na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne. W to miejsce określono minimalne ogólne liczby godzin przeznaczone na realizację podstawy programowej z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych w całym cyklu kształcenia. Dyrektor szkoły odpowiada za to, aby łączne sumy godzin w ciągu trzech lat zajęć z danego przedmiotu były nie mniejsze niż wymienione w ramowym planie nauczania. Ramowe plany nauczania określone w tym rozporządzeniu stosować się będzie począwszy od dnia 1 września 2012 r. odpowiednio w klasach I i IV. W pozostałych klasach do zakończenia danego etapu edukacyjnego stosuje się dotychczasowe ramowe plany nauczania. Zmiany wynikające z nowego rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych zostaną szczegółowo omówione w dalszej części poradnika.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 228, poz. 1487)

Rozporządzenie zawiera zasady udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz sposoby jej organizowania. W szkołach podstawowych wejdą one w życie od 1 września 2012 r., natomiast w oddziałach przedszkolnych weszły od 1 września 2011 r. W nowym rozporządzeniu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych zwrócono szczególną uwagę na organizowanie zajęć w ramach udzielanej uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zaspokajanie tych potrzeb będzie się odbywać w ramach godzin do dyspozycji dyrektora szkoły wynikających z art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy Karta Nauczyciela. Jeśli liczba tych godzin okaże się niewystarczająca, dyrektor szkoły

ma obowiązek wystąpić z wnioskiem do organu prowadzącego szkołę o przyznanie dodatkowej liczby godzin do dyspozycji dyrektora szkoły, finansowanych przez organ prowadzący, w wymiarze niezbędnym do zorganizowania tych zajęć.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U. Nr 228, poz. 1490)
W rozporządzeniu tym znalazły się między innymi przepisy wprowadzające jako wymóg kształcenie uczniów niepełnosprawnych w integracji z uczniami pełnosprawnymi (§2.1), nakładające obowiązek opracowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (§5), dające możliwość zatrudniania dodatkowo nauczycieli z kwalifikacjami z zakresu pedagogiki specjalnej (§6), zobowiązujące szkoły do zapewnienia odpowiednich, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, warunków do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne (§4.1.2).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. Nr 50, poz. 400)
W rozporządzeniu określone zostały m.in. kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych (§4 ust. 1 i 2), do zajmowania stanowiska nauczyciela-bibliotekarza (§6), kwalifikacje do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego realizowanych w formach pozalekcyjnych lub pozaszkolnych oraz zajęć szkolenia sportowego w szkołach i klasach sportowych (§8), do nauczania języków obcych w przedszkolach, szkołach (§11), do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolach specjalnych, szkołach podstawowych specjalnych, do prowadzenia zajęć wczesnego wspomagania (§14), kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela-psychologa (§19), nauczyciela-pedagoga (§20) i nauczyciela-logopedy w szkołach (§21), do zajmowania stanowiska nauczyciela-wychowawcy w świetlicach szkolnych (§24), W §1 znajduje się precyzyjne określenie terminu „przygotowanie pedagogiczne”.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz.U. Nr 214, poz. 1579 z późn. zm.)
W rozporządzeniu określony został m.in. sposób organizacji nauki języka mniejszości lub języka regionalnego w szkołach i przedszkolach, w tym także wymiar godzin. Przewidziano możliwość zatrudnienia w charakterze pomocy nauczyciela asystenta edukacji romskiej (§11 ust. 2). Należy pamiętać, że zajęcia języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego, zajęcia z nauki własnej historii i kultury oraz zajęcia z geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, realizowane zgodnie z tym rozporządzeniem, zostały objęte ramowymi planami nauczania w rozporządzeniu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych z dnia 7 lutego 2012 r.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz.U. z 1993 r. Nr 36, poz. 155 z późn. zm.)

W tym akcie prawnym zawarte zostały przepisy dotyczące organizowania nauki religii, etyki. Naukę religii, etyki organizuje się dla grupy nie mniejszej niż siedmiu uczniów (§2 ust. 1). Jeżeli w przedszkolu lub szkole na naukę religii danego wyznania zgłosi się mniej niż siedmiu uczniów (wychowanków), organ prowadzący przedszkole lub szkołę, w porozumieniu z właściwym kościołem lub związkiem wyznaniowym, organizuje naukę religii w grupie międzyszkolnej lub w punkcie katechetycznym – w tym przypadku grupa nie powinna być mniejsza niż troje uczniów (§2 ust. 2). Nauka religii w przedszkolach i szkołach publicznych wszystkich typów odbywa się w wymiarze dwóch zajęć przedszkolnych (właściwych dla danego poziomu nauczania) lub dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo (§8 ust. 1), tygodniowy wymiar godzin etyki ustala dyrektor szkoły (§8 ust. 2). W §10 znajduje się zapis dotyczący zwolnienia uczniów uczęszczających na religię z trzech kolejnych dni zajęć szkolnych w celu odbycia rekolekcji wielkopostnych. Tę przerwę w nauce należy uwzględnić planując realizację nowej podstawy programowej i monitorowanie liczby godzin z poszczególnych edukacji tak, by w danym etapie edukacji zrealizowana została minimalna liczba godzin wskazana w rozporządzeniu o ramowych planach nauczania.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 kwietnia 2010 r. w sprawie przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek oraz organizacji dodatkowej nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych oraz nauki języka i kultury kraju pochodzenia (Dz.U. Nr 57, poz. 361)

Rozporządzenie określa warunki przyjmowania do szkół osób niebędących obywatelami polskimi, sposób organizacji, w tym także wymiar godzin, dodatkowej nauki języka polskiego. Dodatkowe zajęcia lekcyjne z języka polskiego (dla cudzoziemców oraz obywatele polskich, podlegających obowiązkowi szkolnemu, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki) są prowadzone indywidualnie lub w grupach w wymiarze pozwalającym na opanowanie języka polskiego w stopniu umożliwiającym udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, nie niższym niż 2 godziny lekcyjne tygodniowo (§5). W razie konieczności uzupełnienia różnic programowych z przedmiotu organ prowadzący organizuje w szkole dodatkowe zajęcia wyrównawcze w wymiarze jednej godziny lekcyjnej tygodniowo (§6). Łączny wymiar godzin dodatkowych nie może być większy niż 5 w odniesieniu do jednego ucznia (§7). Określone zostały także warunki organizowania nauki języka i kultury kraju pochodzenia dla cudzoziemców podlegających obowiązkowi szkolnemu (§8). Godziny zajęć organizowanych zgodnie z tym rozporządzeniem nie są objęte ramowymi planami nauczania.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83, poz. 562 ze zm.)

Ostatnie nowelizacje tego rozporządzenia są w znacznej części powiązane z wprowadzaniem nowej podstawy kształcenia ogólnego do szkół. Zmiany dotyczą m.in. wprowadzenia nowej definicji specyficznych trudności w uczeniu się (§1a), dopuszczenia opinii niepublicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych przy ustalaniu oceny

klasyfikacyjnej zachowania ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia lub odchylenia rozwojowe (§15.6), określenia terminu dotyczącego przeprowadzania egzaminu klasyfikacyjnego (§17.9 i §17.14a), sprawdzianu wiadomości i umiejętności ucznia (§19.3), zwiększenia uprawnień rady pedagogicznej w zakresie promowania uczniów w I etapie edukacji w warunkach dostosowanych do jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych. Uczniowie objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną będą mogli przystąpić do sprawdzianu w warunkach dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych po uzyskaniu opinii rady pedagogicznej (§37).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.)

Rozporządzenie określa ramy prawne do tworzenia statutow szkół i przedszkoli publicznych. Znajdują się tu także zapisy bezpośrednio wpływające na organizację pracy. W przypadku przedszkola w ramowym statucie (zał. nr 1 do rozporządzenia) m.in. określono maksymalną liczbę dzieci w oddziale (§5 ust. 2), liczbę dzieci w oddziałach przedszkola integracyjnego i oddziałach integracyjnych oraz liczbę dzieci niepełnosprawnych w takich oddziałach (§5 ust. 3), liczbę dzieci w oddziale przedszkola specjalnego oraz w oddziale specjalnym w przedszkolu ogólnodostępnym (§5 ust. 4), w §6 jest zapis, że godzina zajęć w przedszkolu trwa 60 minut, tu także podano warunki organizacji zajęć dodatkowych, z §10 wynika konieczność przeznaczania na realizację podstawy programowej nie mniej niż 5 godzin dziennie. Ramowy statut publicznej szkoły podstawowej (zał. nr 2 do rozporządzenia) określa m.in. liczbę uczniów w oddziale szkoły integracyjnej oraz w oddziale integracyjnym w szkole ogólnodostępnej oraz liczbę dzieci niepełnosprawnych w takich oddziałach (§5 ust. 2), liczbę uczniów w oddziale szkoły specjalnej oraz w oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej (§5 ust. 3), ustala czas trwania godziny lekcyjnej oraz określa sposób organizacji czasu w ramach zajęć edukacyjnych w klasach I-III (§6) maksymalną liczbę uczniów w grupie świetlicowej (§7 ust. 2), terminy przygotowania arkusza organizacji pracy szkoły i informacje, które arkusz powinien zawierać (§10), zasady tworzenia stanowiska wicedyrektora (§12).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz.U. Nr 26, poz. 232 z późn. zm.)

W rozporządzeniu określono między innymi, na jakiej podstawie przyjmuje się do szkoły uczniów powracających z zagranicy, spełniających wcześniej obowiązek szkolny poza szkołą. Z brzmienia §19 ust. 3 wynika, że przy zmianie szkoły/klasy należy dokonać analizy programów realizowanych przez ucznia i tych, które będzie realizował po zmianie, by ocenić jakie są różnice programowe i określić warunki ich uzupełnienia. Za ustalenie tych warunków odpowiada nauczyciel prowadzący dane zajęcia edukacyjne.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o war-

tości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. Nr 67, poz. 756 z późn. zm.)

Rozporządzenie to określa sposób nauczania oraz zakres treści zajęć potocznie nazywanych wdzw. Na zajęcia te przeznaczają się w szkolnym planie nauczania, w każdym roku szkolnym, po 14 godzin, w tym po 5 godzin z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców (§3 ust. 1). Realizacja tych zajęć w szkole nie będzie się już odbywać z godzin do dyspozycji dyrektora, gdyż zmieniło się brzmienie §3 tego rozporządzenia w powiązaniu ze zmianami zawartymi w nowym rozporządzeniu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Zajęcia będą mogły być prowadzone w oddziałach albo w grupach międzyoddziałowych liczących nie więcej niż 28 uczniów. Zmiany te będą obowiązujące w klasach piątych od 1 września 2013 r., a w kolejnym roku szkolnym już w klasach piątych i szóstych.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz.U. Nr 46, poz. 432, z późn. zm.)

Rozporządzenie zmieniające rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego weszło w życie z dniem 6 października 2010 r. Dyrektorzy szkół/placówek dostali upoważnienie do samodzielnego ustalania dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych po uprzednim uzyskaniu opinii rady pedagogicznej i społecznych organów działających w szkole. Wymiar tych dni dla szkoły podstawowej – do 6. Rozporządzenie to wskazuje także w jakich terminach będą inne przerwy w pracy szkoły, co ma bardzo duże znaczenie przy planowaniu pracy w związku z realizacją nowej podstawy programowej. Dyrektorzy szkół muszą monitorować liczbę godzin z poszczególnych edukacji/przedmiotów tak, by w danym etapie edukacji zrealizowana została minimalna liczba godzin wskazana w rozporządzeniu o ramowych planach nauczania.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz.U. Nr 89, poz. 730)

Rozporządzenie określa m.in. szczegółowe warunki i tryb dopuszczania do użytku w danej szkole przez dyrektora szkoły: programów wychowania przedszkolnego dla przedszkola, w tym przedszkola specjalnego, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej oraz innych form wychowania przedszkolnego, programów nauczania dla zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. W §3 i §4 określone zostały elementy, które musi zawierać program, by mógł być dopuszczony do użytku w danym przedszkolu czy szkole. Program wychowania przedszkolnego, program nauczania dla zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego dopuszcza do użytku w danej szkole dyrektor szkoły, na wniosek nauczyciela lub nauczycieli, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej (art. 22a ust. 2 UoSO). To głównie na dyrektora spoczywa odpowiedzialność za sprawdzenie, przeanalizowanie, czy dopuszczony program umożliwi zrealizowanie podstawy programowej w czasie, który jest wyznaczany etapem edukacyjnym i liczbą godzin wynikającą z ramowych planów nauczania czy też godzin przeznaczonych na realizację podstawy programowej wychowania przedszkolnego.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.)

Jest to kluczowe rozporządzenie w obszarze organizowania w szkołach i placówkach bezpiecznych i higienicznych warunków nauki. Stąd także wynika m.in. obowiązek takiego planowania pracy w poszczególnych dniach tygodnia, by obciążenie zajęciami było równomiernie rozłożone (§4), a także obowiązek stworzenia uczniom możliwości pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów (§4a) oraz nadzoru nauczycieli nad uczniami podczas przerw (§14).

3. Zmiany wprowadzone w ramowych planach nauczania

Od 1 września 2012 roku w życie wejdzie nowe rozporządzenie o ramowych planach nauczania. Nowa ramówka w połączeniu z nową podstawą programową, która zacznie obowiązywać na pierwszym, drugim i czwartym etapie edukacyjnym, wymaga od dyrektora zmiany w myśleniu o organizacji pracy szkoły. Przygotowując się do roku szkolnego 2012/2013 musimy zwrócić uwagę na wprowadzane nowymi regulacjami prawnymi zmiany i zgodnie z nimi zaprojektować arkusz organizacyjny, a także właściwie zaplanować pracę na rok szkolny i poszczególne etapy edukacyjne. W tej części poradnika omówione zostaną najważniejsze zmiany, wprowadzone nową regulacją prawną oraz te przepisy i zasady, które warto wziąć pod uwagę, ponieważ łączą się z ramowymi planami nauczania.

Zmiany w stosunku do obowiązujących przepisów dotyczą w szczególności:

- liczby godzin na zajęcia obowiązkowe i dodatkowe;
- organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- organizacji zajęć wdzwr oraz nauki religii i etyki;
- organizacji zajęć wf, informatyki, języka obcego;
- godzin do dyspozycji dyrektora szkoły.

3.1. Okres przejściowy

Przygotowując się do tej zmiany należy pamiętać, że zarówno nowa podstawa programowa, jak i nowe ramowe plany nauczania wchodzić do szkół stopniowo. Oznacza to, że jeszcze przez najbliższe trzy lata obowiązywać będą dwie podstawy programowe i dwa rozporządzenia o ramowych planach nauczania. Te właśnie akty prawne w największym stopniu determinować będą nasze myślenie o różnych aspektach organizacji pracy szkoły.

3.2. Zasada planowania na trzy lata

Pracując nad arkuszem organizacyjnym musimy zwrócić uwagę, że zaplanowanie pracy w roku szkolnym 2012/2013 wymaga od dyrektorów i nauczycieli myślenia o całych etapach edukacyjnych, wymaga planowania na trzy lata szkolne. Planowanie obejmujące trzy lata wynika z nowej podstawy programowej, nowego ramowego planu nauczania, a także z rozporządzenia dotyczącego dopuszczania przez dyrektora szkoły programów nauczania. Trzyletni cykl edukacyjny warunkuje wybór (lub opracowanie przez nauczyciela) odpowiedniego programu nauczania, który nie tylko obejmie opisane w podstawie programowej treści, ale również będzie możliwy do zrealizowania z danym zespołem uczniów w ramach minimalnej liczby godzin określonych w ramowym planie nauczania dla danego etapu edukacyjnego. Bardzo ważne jest, by nauczyciele świadomie podchodzili do wyboru bądź tworzenia programu nauczania. Określone w nowej podstawie programowej treści są kanwą dla przeprowadzenia wszystkich egzaminów zewnętrznych, a nauczyciel musi mieć świadomość, że ponosi odpowiedzialność prawną za zrealizowanie tych treści. Dyrektor szkoły sprawując nadzór pedagogiczny, zgodnie z brzmieniem pkt. 2 art. 33 UoSO, czuwać

powinien nad realizacją podstawy programowej oraz ramowych planów nauczania. Dlatego właśnie to dyrektor zatwierdza wybrane lub opracowane przez nauczyciela programy nauczania. Zadbac powinien bowiem o to, by całość podstawy programowej została zrealizowana. Ta zasada zatem zmusza nauczyciela i dyrektora szkoły do przyjrzenia się zaproponowanym programom nauczania w sposób, który umożliwi zorientowanie się, czy wszystkie treści podstawy programowej zostały w nim ujęte. Warto zwrócić uwagę również na to, czy dostosowano program nauczania do możliwości uczniów. Ramowy plan nauczania określa minimalną liczbę godzin, które muszą być przeprowadzone w ciągu etapu edukacyjnego, natomiast podstawa programowa zawiera treści, które powinny być opanowane przez uczniów o przeciętnych zdolnościach. W zalecanych warunkach i sposobach realizacji odnajdujemy konieczność indywidualizowania pracy z uczniem. Wszystkie te warunki zatem powinien spełniać wybrany lub opracowany przez nauczyciela program nauczania.

3.3. Minimalny wymiar godzin zajęć edukacyjnych

Zapisane w dotychczasowej ramówce obowiązkowe godziny zajęć edukacyjnych obejmowały tygodniowy wymiar godzin dla jednego etapu edukacyjnego (tj. dla trzech kolejnych klas szkolnych). Obecnie w zapisie odnajdujemy sformułowanie *minimalny wymiar godzin na danym etapie edukacyjnym przeznaczonych na realizację: poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w toku których odbywa się edukacja wczesnoszkolna, nauczanie przedmiotów, bloków przedmiotowych*. Oznacza on ogólną liczbę godzin przeznaczoną na zajęcia edukacyjne w ciągu jednego etapu edukacyjnego. Nie mamy zatem podanej tygodniowej liczby godzin na poszczególne zajęcia, a łączną ich liczbę, która musi być zrealizowana w ciągu trzech lat. Taki zapis rodzi konieczność czuwania nad realizacją tych godzin i dbania, by możliwe było zrealizowanie odpowiedniej liczby godzin w ciągu jednego etapu edukacyjnego. Monitorowanie ich realizacji jest konieczne, ale żaden zapis nie reguluje sposobu, w jaki należy to robić, co oznacza, że i w tej kwestii każda ze szkół może przyjąć wybrany przez siebie i dostosowany do warunków sposób. Za realizację ramowych planów nauczania (a więc za zrealizowanie minimalnej liczby godzin określonej w rozporządzeniu) zgodnie z art. 33 UoSO odpowiada dyrektor szkoły w ramach prowadzonego przez siebie nadzoru pedagogicznego. Monitorowanie realizacji należy zatem zorganizować w szkole tak, by skutecznie kontrolować liczbę godzin, a także czuwać nad kształceniem konkretnych umiejętności określonych w podstawie programowej. W każdej szkole może to wyglądać nieco inaczej, ponieważ decyzja, jak to robić jest autonomiczną decyzją szkoły i nauczycieli w niej zatrudnionych.

3.3.1. Liczba minimalna godzin zajęć edukacyjnych

W trzyletnim okresie nauczania (I etap edukacyjny – klasy I-III) nowy ramowy plan nauczania nakazuje zrealizowanie niżej wymienionych obowiązkowych zajęć edukacyjnych co najmniej w wymiarze:

- 1) edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne – łącznie 1150 godzin (podziału godzin na poszczególne zajęcia dokonuje nauczyciel prowadzący dane zajęcia),
- 2) język obcy nowożytny – 190 godzin,
- 3) edukacja muzyczna – 95 godzin,
- 4) edukacja plastyczna – 95 godzin,

- 5) zajęcia komputerowe – 95 godzin,
- 6) wychowanie fizyczne – 290 godzin.

Minimalny wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych wynosi:

- 1) w oddziale specjalnym – 1150 godzin na oddział,
- 2) w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym – 190 godzin na ucznia.

W trzyletnim okresie nauczania (II etap edukacyjny – klasy IV-VI) nowy ramowy plan nauczania nakazuje zrealizowanie niżej wymienionych obowiązkowych zajęć edukacyjnych co najmniej w wymiarze:

- 1) język polski – 510 godzin,
- 2) język obcy nowożytny – 290 godzin,
- 3) muzyka – 95 godzin,
- 4) plastyka – 95 godzin,
- 5) historia i społeczeństwo – 130 godzin,
- 6) przyroda – 290 godzin,
- 7) matematyka – 385 godzin,
- 8) **zajęcia komputerowe** – 95 godzin,
- 9) **zajęcia techniczne** – 95 godzin,
- 10) wychowanie fizyczne – 385 godzin,
- 11) **zajęcia z wychowawcą** – 95 godzin.

Minimalny wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych wynosi:

- 1) w oddziale specjalnym – 1150 godzin na oddział,
- 2) w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym – 190 godzin na ucznia.

3.4. Liczba godzin zajęć edukacyjnych w okresie przejściowym

W okresie przejściowym obowiązywać będą trzy zasady liczenia godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych:

- 1) w klasach piątej i szóstej – **tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych** (w którym mieszczą się obowiązkowe zajęcia edukacyjne, zajęcia religii i etyki, godziny do dyspozycji dyrektora, zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych i zajęcia socjoterapeutyczne dla uczniów z dysfunkcjami). Ten sposób obejmuje klasy, które realizują starą podstawę programową zgodnie ze starą ramówką.
- 2) w klasach pierwszej i czwartej – **minimalny wymiar godzin zajęć edukacyjnych** przeznaczonych na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne w całym etapie edukacyjnym wraz z tygodniowym wymiarem obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Ten sposób przyjąć musimy dla klas realizujących nową podstawę programową.
- 3) w klasie drugiej i trzeciej – również **minimalny wymiar godzin zajęć edukacyjnych**, ale jednocześnie inny niż w przypadku klasy pierwszej tygodniowy wymiar zajęć (nie więcej niż 24). W tych klasach w wymiar tych godzin wliczyć musimy religię. Te klasy realizują nową podstawę programową, ale dotyczy ich poprzednie rozporządzenie o ramowych planach i załącznik 3a.

3.4.1. Tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych

Poprzednie rozporządzenie o ramowych planach nauczania (zał. 3a), zgodnie z którym organizujemy nauczanie w klasach II i III, zawiera następujące wymiary godzin zajęć edukacyjnych:

I ETAP EDUKACYJNY (klasy II i III)		
lp.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania
1.	edukacja wczesnoszkolna a)	60
2.	alternatywne metody komunikacji b)	6
	religia/etyka	6
	godziny do dyspozycji dyrektora szkoły:	
	1) godziny przeznaczone na realizację zajęć, o których mowa w §2 ust. 5 pkt 1,2 i 5 rozporządzenia	9
	2) godziny przeznaczone na realizację zajęć, o których mowa w §2 ust. 5a rozporządzenia	X

a) podziału godzin przeznaczonych na zajęcia edukacji wczesnoszkolnej dokonuje nauczyciel prowadzący zajęcia, z tym że w trzyletnim okresie nauczania następujące zajęcia edukacyjne należy zrealizować co najmniej w wymiarze:

- język obcy nowożytny – 190 godzin,
- edukacja muzyczna, edukacja plastyczna i zajęcia komputerowe – po 95 godzin,
- wychowanie fizyczne – 290 godzin.

b) dotyczy szkół specjalnych dla uczniów ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, z autyzmem.

W odniesieniu do klasy V i VI poprzednie rozporządzenie o ramowych planach nauczania, zgodnie z którym organizujemy nauczania w tych klasach, zawiera następujące wymiary godzin zajęć edukacyjnych:

II ETAP EDUKACYJNY (klasa V i VI)		
lp.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania
1.	język polski	16
2.	historia i społeczeństwo	4
3.	język obcy nowożytny	8
4.	matematyka	12
5.	przyroda	9
6.	muzyka	2
7.	plastyka	2
8.	technika	2
9.	informatyka	2
10.	wychowanie fizyczne	9 + 3
11.	godziny z wychowawcą	3
razem		72
	religia/etyka	6
	godziny do dyspozycji dyrektora szkoły:	
	1) godziny przeznaczone na realizację zajęć, o których mowa w §2 ust. 5 rozporządzenia	9
	2) godziny przeznaczone na realizację zajęć, o których mowa w §2 ust. 5a rozporządzenia	X

Natomiast nowe rozporządzenie ustala sztywne tygodniowe liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych. W ich zakres nie włącza się zajęć realizowanych zgodnie z innymi rozporządzeniami (religii, etyki, wdźwr, języków mniejszości). Nie wlicza się do tego limitu również zajęć edukacyjnych realizowanych z godzin przyznanych (na wniosek dyrektora) przez organ prowadzący (organizowanych na podstawie §3 ust. 1).

Każda z klas musi mieć określoną, zapisaną w załączniku, liczbę godzin zajęć obowiązkowych w tygodniu.

3.4.2. Liczba godzin zajęć w tygodniu

Zwrócić należy uwagę na fakt, że w odniesieniu do klas realizujących starą i nową ramówkę obowiązują inne wymiary godzin zajęć obowiązkowych w tygodniu. Dodatkowym utrudnieniem jest fakt, że dla klasy drugiej i trzeciej szkoły podstawowej obowiązywać będzie jeszcze załącznik 3a, co oznacza inną liczbę godzin zajęć w tygodniu (ramówka obowiązująca z nową podstawą programową, ale maksymalna liczba godzin w tygodniu tak jak w starej czyli 23 godziny).

W roku szkolnym 2012/2013 powinniśmy zatem wziąć pod uwagę następujące tygodniowe wymiary godzin:

- a) klasa I – 20
- b) klasa II – do 23
- c) klasa III – do 23
- d) klasa IV – 25
- e) klasa V – do 28
- f) klasa VI – do 28

3.4.3. Liczba godzin w tygodniu – stara ramówka

Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć religii/etyki nie może przekroczyć łącznie:

- a) w klasach I-III szkoły podstawowej – 23 godzin,
- b) w klasach I-III szkoły podstawowej, w których realizowana jest podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół specjalnych – 24 godzin,
- c) w klasach IV-VI szkoły podstawowej – 28 godzin.

Pamiętać musimy jednak, że w tej liczbie mieszczą się zarówno godziny religii, jak i wdźwr oraz godziny dyrektorskie zwiększające liczbę godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

3.4.4. Liczba godzin w tygodniu – nowa ramówka

Dla klas realizujących nową podstawę programową zaplanowano inne wymiary godzin w tygodniu:

- a) klasa I – 20 godzin
- b) klasa II – 21 godzin
- c) klasa III – 21 godziny
- d) klasa IV – 25 godzin
- e) klasa V – 26 godzin
- f) klasa VI – 28 godzin.

Natomiast wymiar zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, w każdym roku szkolnym, wynosi:

- a) w oddziale specjalnym – po 12 godzin na oddział,
- b) w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym – po 2 godziny na ucznia.

Należy przyrzeć się tej zmianie uważnie, ponieważ dotyczy ona również klas w pierwszym etapie edukacyjnym.

Warto również przyrzeć się jeszcze jednej zmianie. W nowym ramowym planie nauczania godziny obowiązkowych zajęć są bardzo sztywno określone. Dyrektor nie ma tu pola do manewrowania. Każda z klas musi mieć określoną, zapisaną w załączniku liczbę godzin zajęć obowiązkowych w tygodniu. Jeśli przeliczymy godziny zawarte w minimalnych wymiarach godzin na poszczególne zajęcia edukacyjne to w tygodniu uczniowie II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI) powinni mieć ich 77. Natomiast ze zsumowania obowiązkowych zajęć edukacyjnych wynika liczba godzin 79. I ta sztywna liczba godzin jest dla dyrektora podstawą konstruowania projektu organizacyjnego. Każdy z uczniów powinien w drugim etapie edukacyjnym mieć zorganizowane 79 godzin. Oznacza to, że dyrektor w tygodniu ma dodatkowe dwie godziny „wolne” (wynikające z różnicy pomiędzy minimalnym wymiarem godzin a obowiązkowym tygodniowym wymiarem). W rozporządzeniu określono, że te godziny mogą być przeznaczone na zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych (§2, pkt. 1, ppkt. 5). Przeznaczenie tych godzin należy do autonomicznych decyzji dyrektora szkoły. Być może przydzielenie tych godzin (tak jak do tej pory) mogłoby wpływać na podkreślanie specyfiki szkoły i kształtowanie jej szczególnego wizerunku (np. dodatkowe godziny na zajęcia artystyczne lub na matematykę).

3.5. Szkolny plan nauczania

Zgodnie z ramowym planem nauczania dyrektor szkoły ustala szkolny plan nauczania, w którym określa dla danego etapu edukacyjnego w poszczególnych klasach tygodniowy wymiar godzin:

- a) poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego oraz zajęć z wychowawcą,
- b) poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia zawodowego,
- c) zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych z zastrzeżeniem §2 ust. 3,
- d) dodatkowych zajęć edukacyjnych, jeżeli takie zajęcia są prowadzone.

W szkolnym planie nauczania musimy uwzględnić również wymiar godzin:

- a) zajęć religii lub etyki, zgodnie z przepisami w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach,
- b) zajęć wychowania do życia w rodzinie, zgodnie z przepisami w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego,

- c) zajęć języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego oraz nauki własnej historii i kultury, zgodnie z przepisami w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym,
- d) zajęć sportowych w oddziałach i szkołach sportowych oraz szkołach mistrzostwa sportowego, zgodnie z przepisami w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego.

Wyliczenie liczby godzin, jakie przypadać powinny na każdy typ zajęć w tygodniu, polega najogólniej rzecz ujmując na podzieleniu liczby godzin przez 32 tygodnie, w których (zgodnie z zamierzeniem twórców nowej podstawy programowej) uda się zrealizować zawarte w niej treści. Dla przykładu wyliczenie tygodniowej liczby godzin plastyki dla drugiego etapu edukacyjnego mogłoby wyglądać następująco: 95 godzin dzielone na trzy lata (etap edukacyjny) dzielone przez 32 tygodnie daje nam (w przybliżeniu) 1 godzinę w tygodniu. Z tego prostego wyliczenia wynika, że w porównaniu do poprzedniego rozporządzenia zwiększeniu ulega liczba godzin muzyki, plastyki, zajęć technicznych oraz komputerowych.

przedmiot	minimalna liczba godzin	liczba tygodni	średnia liczba godzin w tygodniu dla etapu edukacyjnego	w zaokrągleniu
język polski	510	32	15,94	16
język obcy	290	32	9,06	9
muzyka	95	32	2,97	3
plastyka	95	32	2,97	3
historia i społeczeństwo	130	32	4,06	4
przyroda	290	32	9,06	9
matematyka	385	32	12,03	12
zajęcia komputerowe	95	32	2,97	3
zajęcia techniczne	95	32	2,97	3
wychowanie fizyczne	385	32	12,03	12
godziny z wychowawcą	95	32	2,97	3
razem			77,03	77

Z wyliczenia powyższego wynika, że dla zrealizowania podstawy programowej powinno nam wystarczyć w drugim etapie edukacyjnym 77 godzin. Jednak tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych obejmuje 25+26+28 godzin, co daje 79. Ponieważ wymiary są sztywno określone z tego wyliczenia wynika, że w każdym tygodniu zyskujemy dwie godziny, które przeznaczyć możemy na wybrane zajęcia edukacyjne. Zasady ich wyliczania znajdują się w załączniku do rozporządzenia. Zgodnie z rozporządzeniem mogą

być one przeznaczone na wybrane obowiązkowe zajęcia edukacyjne (zapis zawarty w punkcie 4 załącznika nr 1 do rozporządzenia).

Podobne wyliczenie przedstawimy dla pierwszego etapu edukacyjnego (klasy I-III)

przedmiot	minimalna liczba godzin	liczba tygodni	średnia liczba godzin w tygodniu dla etapu edukacyjnego	w zaokrągleniu
edukacje	1150	32	35,94	36
język obcy	190	32	5,94	6
edukacja muzyczna	95	32	2,97	3
edukacja plastyczna	95	32	2,97	3
zajęcia komputerowe	95	32	2,97	3
wychowanie fizyczne	290	32	9,06	9
razem			59,85	60

Także i w tym przypadku podstawę powinniśmy zrealizować w ciągu 60 godzin, ale z tygodniowego wymiaru wynika, że uczniowie mają 20+21+21 godzin, co daje 62.

Pamiętać musimy stale, że nasz szkolny plan nauczania (w ciągu kolejnych trzech lat) musi odnosić się do dwóch ramowych planów. Inaczej w odniesieniu do klasy pierwszej i czwartej (nowy ramowy plan, nowa podstawa programowa), inaczej do klasy drugiej i trzeciej (ramówka realizowana zgodnie z załącznikiem 3a i tygodniowym wymiarem godzin określonym w starej ramówce), inaczej dla klasy piątej i szóstej (stara ramówka, stara podstawa programowa).

Konkretne przykłady ramowych planów nauczania znajdują się w części 5.

3.6. Godziny do dyspozycji dyrektora

W okresie przejściowym dyrektor szkoły dysponował będzie dwoma rodzajami godzin dyrektorskich:

- dotychczasowymi godzinami do dyspozycji dyrektora szkoły w liczbie precyzyjnie określonej w poszczególnych załącznikach do poprzedniego rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania;
- godzinami do dyspozycji dyrektora szkoły opisanymi w nowym rozporządzeniu (§2, pkt 1, ppkt 5), które może on przeznaczyć na:
 - zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych,
 - zajęcia realizujące potrzeby i zainteresowania uczniów, z uwzględnieniem art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.).

3.6.1. Godziny dyrektorskie w starej ramówce (stara podstawa programowa klasy V-VI)

W stosunku do klas piątych i szóstych (w których realizowana jest stara podstawa programowa) obowiązywać będą dotychczasowe ramowe plany nauczania. W myśl dotychczas obowiązującego rozporządzenia godziny do dyspozycji dyrektora mogą być przeznaczone na:

- a) okresowe lub roczne zwiększenie liczby obowiązkowych zajęć edukacyjnych,
- b) realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania, a w przypadku klas, w których realizowana jest dotychczasowa podstawa programowa kształcenia ogólnego także na realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych z języka obcego, języka mniejszości narodowej, etnicznej lub języka regionalnego nieujętych w ramowym planie nauczania dla danego etapu edukacyjnego, jeżeli wymiar godzin umożliwia realizację podstawy programowej ustalonej dla tych zajęć,
- c) realizację ścieżek przedmiotowych,
- d) nauczanie historii i geografii kraju pochodzenia mniejszości narodowych i dziedzictwa kulturowego mniejszości etnicznych – w szkołach z nauczaniem w języku mniejszości narodowych, etnicznych lub języku regionalnym,
- e) zajęcia zwiększające szanse edukacyjne,
- f) zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów.

Liczba takich godzin dyrektorskich jest precyzyjnie określona w poszczególnych załącznikach do rozporządzenia. Musimy również wziąć pod uwagę nasze szkolne plany nauczania, w których już wcześniej zaplanowaliśmy rozdysponowanie tych godzin. Ponieważ dla całego etapu edukacyjnego (klasy IV-VI) w dotychczasowym ramowym planie mieliśmy 9 godzin do dyspozycji dyrektora, przydzielanych w szkolnych planach nauczania na określone, wymienione wyżej zajęcia. Zatem, jeśli na przykład rozłożylibyśmy nasze godziny równomiernie po trzy dla każdej klasy to w roku szkolnym 2012/2013 dysponować będziemy jeszcze dla klasy piątej i szóstej sześcioma godzinami do dyspozycji dyrektora. Jeśli natomiast przyjęliśmy inną zasadę dzielenia tych godzin to (co oczywiste) liczba tych godzin może być inna. Zawsze jednak należy sprawdzić w naszych szkolnych planach nauczania.

3.6.2. Godziny dyrektorskie w starej ramówce (nowa podstawa programowa klasy II-III)

Przez dwa najbliższe lata będziemy dysponowali również godzinami do dyspozycji dyrektora dla klasy drugiej i trzeciej. Ich liczba określona jest w tabeli załącznika 3a i wynosi na cały etap edukacyjny 3 godziny. Również w tym przypadku powinniśmy sprawdzić, jak rozdysponowaliśmy te godziny przygotowując szkolny plan nauczania dla tego etapu edukacyjnego. Jeśli godziny rozłożyliśmy równomiernie dla każdej klasy to w roku szkolnym 2012/2013 dysponować będziemy dwoma godzinami a w kolejnym roku już tylko jedną.

Godziny te mogliśmy przeznaczać jedynie na:

- 1) okresowe lub roczne zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych,

- 2) realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania,
- 3) nauczanie historii i geografii kraju pochodzenia mniejszości narodowych i dziedzictwa kulturowego mniejszości etnicznych w szkołach z nauczaniem w języku mniejszości narodowych, etnicznych lub języku regionalnym.

Pamiętać zatem musimy o wygaszaniu tych godzin, bo w nowym ramowym planie nauczania nie ma już takich godzin do dyspozycji dyrektora.

3.6.3. Godziny dyrektorskie wynikające z art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela

Godziny dyrektorskie wynikające z KN powinny być przeznaczone na „inne zajęcia i czynności wynikające z zadań statutowych szkoły, w tym zajęcia opiekuńcze i wychowawcze uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów, z tym że w ramach tych zajęć nauczyciel szkoły podstawowej i gimnazjum, w tym specjalnych, jest obowiązany prowadzić zajęcia opieki świetlicowej lub zajęcia w ramach godzin przeznaczonych w ramowych planach nauczania do dyspozycji dyrektora szkoły, z wyjątkiem godzin przeznaczonych na zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w wymiarze 2 godzin w tygodniu. Planując te zajęcia dodatkowe pamiętać musimy, że w nowej podstawie programowej, w części poświęconej warunkom i sposobom realizacji podstawy, znajduje się zalecenie, by dla uczniów o specjalnych potrzebach zorganizować:

- a) dla pierwszego etapu edukacyjnego – zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów zdolnych oraz uczniów mających trudności w nauce,
- b) dla drugiego etapu edukacyjnego:
 - uwzględniając zróżnicowane potrzeby edukacyjne uczniów, zorganizować zajęcia zwiększające szansę edukacyjne uczniów zdolnych oraz uczniów mających trudności w nauce matematyki,
 - uwzględniając zróżnicowane potrzeby edukacyjne uczniów, zorganizować zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów zdolnych oraz uczniów mających trudności w nauce języka polskiego.

3.6.4. Godziny dyrektorskie wynikające z zapisu §2, pkt 1, ppkt 5

Nowe rozporządzenie o ramowych planach nauczania wprowadza nową kategorię godzin do dyspozycji dyrektora. Mechanizm wyliczania tych godzin przedstawiono w rozdziale 3.5. Dla pierwszego i drugiego etapu edukacyjnego (w roku szkolnym 2012/2013 dotyczyć one będą tylko klasy pierwszej i czwartej) dyrektor szkoły dysponuje dwiema takimi godzinami. Zgodnie z zapisem w rozporządzeniu przeznaczyć je możemy na obowiązkowe zajęcia edukacyjne (§2, pkt 1, ppkt 5 oraz pkt 4 załącznika nr 1 do rozporządzenia).

3.6.5. Dodatkowe godziny

Dyrektor szkoły może występować do organu prowadzącego z wnioskiem o przydzielenie godzin na:

- 1) okresowe lub roczne zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych,
- 2) realizację następujących dodatkowych zajęć edukacyjnych rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów:

- a) zajęć z języka obcego nowożytnego innego niż język obcy nowożytny nauczany obowiązkowo w szkole,
- b) zajęć edukacyjnych, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania.

Prawodawca jednak ograniczył liczbę takich godzin do trzech na jeden oddział. Tego typu zajęcia (w ramach przyznanych godzin przez organ prowadzący) może również zorganizować dla grupy międzyoddziałowej lub międzyklasowej.

Jeśli chodzi o zajęcia edukacyjne dla których nie została ustalona podstawa programowa, dyrektor może je wprowadzić do szkolnego planu nauczania po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej oraz rady rodziców. Warto pamiętać, że po wprowadzeniu takich zajęć do szkolnego planu nauczania udział uczniów w tych zajęciach jest już obowiązkowy.

3.7. Religia, wychowanie do życia w rodzinie, zajęcia języka mniejszości narodowej oraz zajęcia sportowe w oddziałach i szkołach sportowych

Nowe rozporządzenie przynosi zmianę w sposobie wyliczania tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin. Ramowy plan nauczania obejmuje wprowadzenie religii, wychowanie do życia w rodzinie, zajęcia języka mniejszości narodowej a także zajęcia sportowe w oddziałach i szkołach sportowych, ale wskazuje również, że liczby godzin tych zajęć zapisane są w innych rozporządzeniach i nie wchodzi do limitu określonego w tygodniowym wymiarze. Dla dyrektora oznacza to, że zajęcia te (nieobowiązkowe w założeniu) nie zwiększają wymiaru, ale godziny te powinniśmy uwzględnić w szkolnym planie nauczania, ponieważ ich przeprowadzanie zawarte jest już w subwencji oświatowej.

3.8. Nowe nazwy przedmiotów: zajęcia komputerowe i techniczne

Nowe rozporządzenie o ramowych planach nauczania dostosowuje nazwy przedmiotów do nazw zastosowanych w podstawie programowej. Stąd właśnie przez najbliższe dwa lata funkcjonować w szkole będą: informatyka (stara podstawa programowa i stara ramówka) oraz zajęcia komputerowe (nowa podstawa i nowa ramówka), a także technika oraz nowe zajęcia techniczne. Przy okazji warto wspomnieć, że znika nazwa nauczanie zintegrowane do określenia zajęć w klasach I-III.

3.9. Zajęcia komputerowe – dostosowanie pracowni

Już poprzednie rozporządzenie o ramowych planach nauczania nałożyło na organy prowadzące obowiązek dostosowania pracowni komputerowych lub organizacji pracy na lekcjach informatyki tak, by przy jednym stanowisku komputerowym siedział tylko jeden uczeń. Dostosowanie to dotyczy uczniów począwszy od drugiego etapu edukacyjnego. Zgodnie z §10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego

2012 r. dyrektorzy szkół, w porozumieniu z organami prowadzącymi szkoły, dostosują organizację zajęć edukacyjnych: komputerowych, informatyki i technologii informacyjnej do tego wymogu (jeden uczeń – jeden komputer) do dnia 31 sierpnia 2013 roku. Oznacza to wydłużenie takiego dostosowania warunków o jeszcze jeden rok w stosunku do poprzedniego rozporządzenia.

3.10. Podział na grupy w klasach młodszych

W tej kwestii nie zmieniło się nic. Zasady obowiązujące przy poprzednim rozporządzeniu zostały utrzymane. Oznacza to, że w klasach młodszych, nawet jeżeli liczą one powyżej 24 osób nie dokonujemy podziału na grupy ani na zajęciach języka obcego, ani na zajęciach komputerowych. Dostosowanie polegające na umożliwieniu w czasie trwania lekcji korzystania każdemu uczniowi z pojedynczego komputera również nie obowiązuje w młodszych klasach tj. na pierwszym etapie edukacyjnym.

3.11. Nauczycielskie plany nauczania

3.11.1. Podstawa programowa a realizacja godzin wynikających z ramowych planów nauczania

Każdy nauczyciel powinien poznać podstawę programową kształcenia ogólnego swojego etapu edukacyjnego, a także etapu poprzedniego i następnego. To pozwoli na zorientowanie się, czego oczekiwać powinniśmy od uczniów, jakie umiejętności uczeń powinien wykazywać i jaką wiedzą się posługiwać. Pozwoli również na wyznaczenie zadań, które podejmiemy w toku pracy, by powierzony naszej pieczy uczeń był dobrze przygotowany do kolejnego etapu edukacyjnego. Zalecenie zapoznania się z podstawą programową znajdujemy w warunkach i sposobach realizacji (jednej z części podstawy programowej).

3.11.2. Szkolne plany nauczania a program nauczania

Wybierając lub tworząc program nauczania każdy z nauczycieli musi wiedzieć, jaką liczbą godzin dysponuje i wybrać (lub stworzyć) taki program, który umożliwi pełną realizację treści zawartych w podstawie.

Program nauczania, który tworzymy lub wybieramy musi spełniać kilka wymogów, określonych w rozporządzeniu o programach nauczania:

- a) obejmuje co najmniej jeden etap edukacyjny,
- b) stanowi opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, albo w dotychczasowej podstawie programowej kształcenia ogólnego,
- c) zawiera:
 - szczegółowe cele kształcenia i wychowania,
 - treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego,
 - sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w jakich program będzie realizowany,

- opis założonych osiągnięć ucznia, a w przypadku programu nauczania ogólnego uwzględniającego dotychczasową podstawę programową kształcenia ogólnego – opis założonych osiągnięć ucznia z uwzględnieniem standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów, określonych w przepisach w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów,
- propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia,
- jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym.

3.11.3. Program nauczania a realizacja podstawy programowej kształcenia ogólnego

Nauczyciel musi zorientować się, czy wybrany lub napisany przez niego program obejmuje opisane powyżej wymogi a także ustalić, czy będzie dobrą kanwą do zrealizowania wszystkich treści zapisanych w podstawie, a także czy uda się go zrealizować w takiej liczbie godzin, jaką zaplanowano w szkolnym planie nauczania. Aby móc dokonać takiej analizy nauczyciel powinien wziąć pod uwagę jeszcze jeden aspekt sprawy, a mianowicie możliwości zespołu klasowego, z którym pracuje. Jeśli wszystkie wymogi zostały spełnione i nauczyciel zdecydował się już na konkretny program powinien wystąpić wnioskiem do dyrektora o dopuszczenie programu do użytku w danej szkole. Sposób takiego występowania, a także procedura zatwierdzania programu jest autonomiczną decyzją każdej szkoły.

Przyglądając się podstawie programowej i programom nauczania zadbać musimy również o uwzględnienie w nich tej części podstawy programowej, która odnosi się do zalecanych warunków i sposobów realizacji. Ta część podstawy programowej odnosi się do różnych aspektów nauczania:

Specyficznego zorganizowania przestrzeni w klasie, sposobów oceniania, podziału czasu w pierwszym okresie nauczania, metod, jakie powinien stosować nauczyciel i innych ważnych aspektów. Zarówno program nauczania, jak i szkolny plan powinien te zalecenia uwzględniać, by możliwa była pełna realizacja podstawy programowej. Właściwy wybór programu nauczania z całą pewnością ułatwi nauczycielowi zapoznanie się z podstawą programową poprzedniego etapu edukacyjnego. Znajomość tej części pozwoli nauczycielowi zorientować się, jakimi umiejętnościami powinni się wykazywać uczniowie. Równie ważna jest znajomość podstawy programowej następnego etapu edukacyjnego. To z kolei umożliwi nauczycielowi zorientowanie się, do czego przygotowuje swoich uczniów.

Jeszcze dwa lata towarzyszyć nam będzie stara podstawa programowa, która dotyczy klasy piątej i szóstej. Pamiętać musimy, że w odniesieniu do starej podstawy egzaminy zewnętrzne są organizowane zgodnie z rozporządzeniem o standardach egzaminacyjnych, natomiast język efektów, przy pomocy którego napisana jest nowa podstawa programowa, umożliwi oparcie egzaminów zewnętrznych na zapisach zawartych w załącznikach do rozporządzenia o podstawie programowej. Pewną trudność nastroić będzie ta sytuacja zwłaszcza w przypadku uczniów drugorocznych lub tych uczniów niepełnosprawnych, którym wydłużymy etap edukacyjny.

Specyficznego podejścia będą wymagali od nauczycieli ci uczniowie, którzy pozostaną na drugi rok w tej samej klasie i objęci zostaną w związku z tym nową podstawą progra-

mową. Nauczyciel w takiej sytuacji może zastosować przepisy, które odnoszą się wprowadzie do uczniów zmieniających szkoły w trakcie nauki, ale wydaje się, że będą adekwatne również w sytuacji drugoroczności. Czytamy w nim, że w przypadku ucznia zmieniającego szkołę należy dokonać analizy programów realizowanych przez ucznia i tych, które będzie realizował po zmianie, by ocenić jakie są różnice programowe i określić warunki ich uzupełnienia. Za ustalenie tych warunków odpowiada nauczyciel prowadzący dane zajęcia edukacyjne.¹ Również w przypadku ucznia po raz kolejny uczęszczającego do tej samej klasy nauczyciel powinien sprawdzić, jakie są różnice i braki, a następnie dostosować swoją pracę tak, by możliwe było wyrównanie ewentualnych różnic. Oczywiście w tym działaniu wykorzystać można godziny wynikające z art. 42 ust. 2 pkt 2.

Nauczyciele muszą również pamiętać, że spoczywa na nich obowiązek zorganizowania dla uczniów zajęć zwiększających szanse edukacyjne uczniów zdolnych oraz uczniów mających trudności w nauce i to zarówno w odniesieniu do pierwszego, jak i do drugiego etapu edukacyjnego. Różnica pomiędzy etapami polega jedynie na tym, że na drugim etapie edukacyjnym taki obowiązek nałożono w przypadku języka polskiego i matematyki. Ta konieczność wynika wprost z zapisu zawartego w tej części podstawy programowej, która nosi tytuł „Zalecane warunki i sposoby realizacji”.

¹ §19, pkt 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz.U. Nr 26, poz. 232 z późn. zm.).

4. Terminarz zmian

Układając szkolne ramowe plany nauczania musimy pamiętać, że do 2014 roku będą obowiązywać równocześnie trzy różne ramowe plany nauczania wynikające z dotychczasowych i nowych przepisów:

- określone w załącznikach nr 1 i 3a rozporządzenia MENiS z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. (Dz.U. Nr 15, poz. 142) ze zmianą z dnia 23 marca 2009 r. (Dz.U. Nr 54, poz. 442), które będziemy dalej nazywać „**starą ramówką**”,
- określone w załączniku nr 1 rozporządzenia MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. 2012, poz. 204), które będziemy nazywać „**nową ramówką**”.

4.1. Kalendarz zmian

Od 1 września 2009 r. – w SP obowiązuje *zmiana wprowadzona do starej ramówki – załącznik nr 3a*.

Od 1 września 2012 r. – w klasach pierwszej i czwartej SP obowiązuje *nowa ramówka*.

Od 1 września 2014 r. – *nowa ramówka* obowiązuje we wszystkich typach szkół.

szkoły	P	SP							G				PG				
klasy		1	2	3	4	5	6	spraw- dzian	1	2	3	egza- min	1	2	3	4 ***	matura
2008/09		s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s
2009/10		Z	s	s	s	s	s	s	Z	s	s	s	s	s	s	s	s
2010/11*		Z	Z	s	s	s	s	s	Z	Z	s	s	s	s	s	s	s
2011/12		Z	Z	Z	s	s	s	s	Z	Z	Z	s	s	s	s	s	s
2012/13**		N	Z	Z	N	s	s	s	N	Z	Z	s	N	s	s	s	s
2013/14		N	N	Z	N	N	s	s	N	N	Z	s	N	N	s	s	s
2014/15		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	s	N
2015/16		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N

* można wprowadzić nową podstawę programową do j. obcego, wf, etyki, §4.3 rozporządzenia MEN z 23 grudnia 2008 r.

** wprowadzenie podziału na grupy (do 24 uczniów) i limitu 1 komputer na jednego ucznia na zajęciach komputerowych

*** kl. czwarta klas ponadgimnazjalnych czteroletnich

LEGENDA: s – stara ramówka – zał. 1, Z – stara ramówka zał. 3a, N – nowa ramówka, P – przedszkole, SP – szkoła podstawowa, G – gimnazjum, PG – szkoła ponadgimnazjalna, kolor szary oznacza nową podstawę programową

5. Szkolne plany nauczania

5.1. Ogólne zasady

Tworząc plan nauczania dla oddziału musimy pamiętać o kilku podstawowych zasadach:

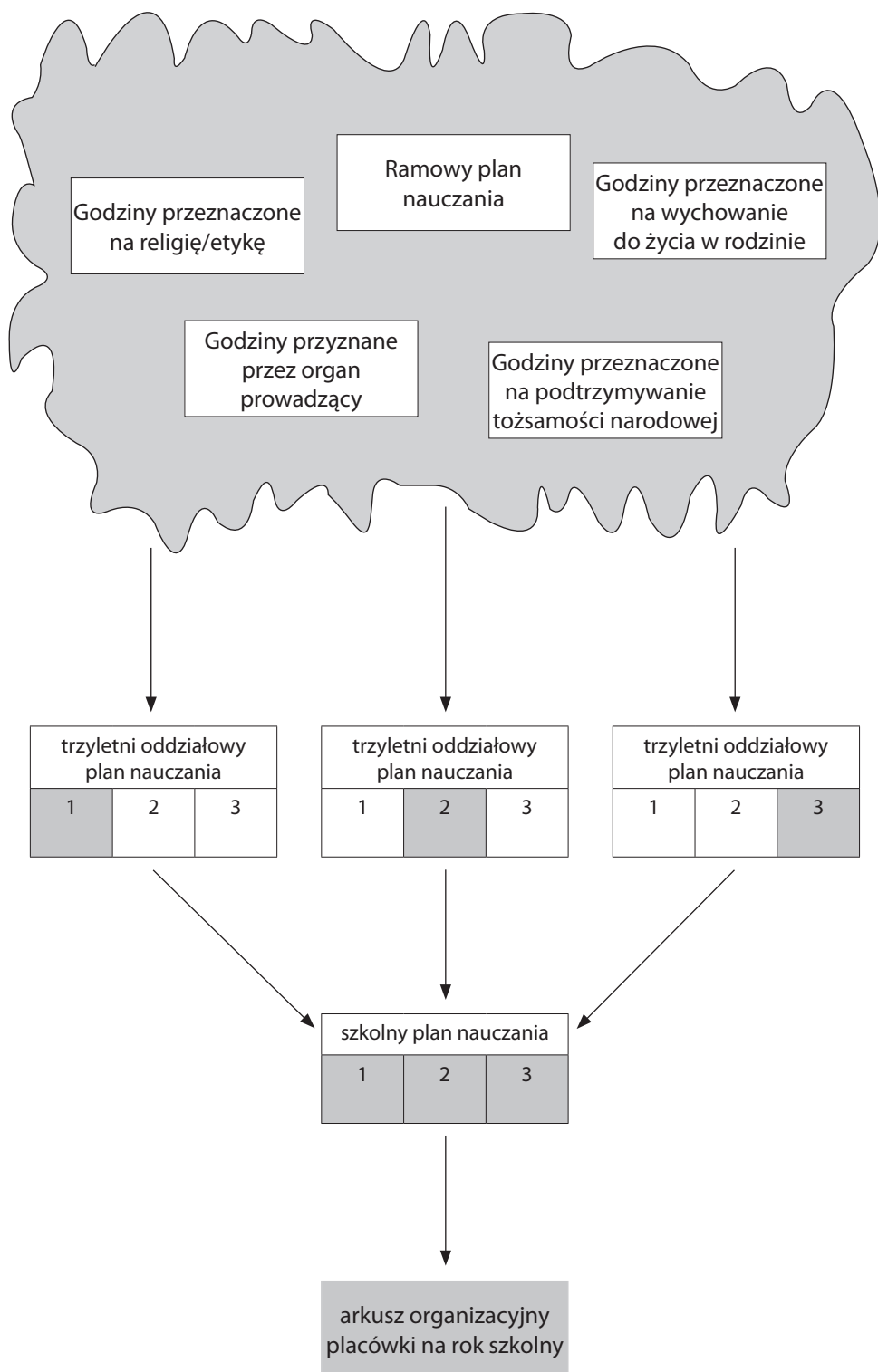
- Rok szkolny ma przeciętnie 36/37 tygodni (rok szkolny 2012/13 nawet 38 tygodni), ramowe plany nauczania przewidują realizację minimalnej liczby godzin w 32 tygodnie, podstawa programowa została napisana do realizacji w 30 tygodniach rocznie. Te różnice dają nam do dyspozycji dodatkowe godziny, które powinniśmy przeznaczać na realizację większej niż określona jako minimalna liczby godzin przedmiotu, stworzenie pewnego zapasu godzin w przypadku konieczności nadrobienia zaległości związanych z długotrwałymi nieobecnościami lub na wprowadzanie dodatkowych form (pamiętając o zapewnieniu nauczycielowi odpowiedniego wymiaru zatrudnienia) realizacji podstawy programowej.
- Nowa ramówka wprowadza **minimalną liczbę godzin**, która musi być zrealizowana dla obowiązkowych zajęć edukacyjnych w trzyletnim cyklu nauczania. Dlatego nasze szkolne plany nauczania planujemy zawsze na trzy lata, czyli pełny etap nauczania.
- **Tygodniowe wymiary godzin** dla oddziału przeznaczonych na realizację obowiązkowych zajęć edukacyjnych (różne dla różnych ramówek i inaczej wyliczanych):

	1	2	3	4	5	6
stara ramówka <i>obowiązkowe zajęcia edukacyjne + dodatkowe zajęcia edukacyjne + religia/etyka</i>	23	23	23	28	28	28
znowelizowana ramówka <i>obowiązkowe zajęcia edukacyjne + dodatkowe zajęcia edukacyjne + religia/etyka</i>	24	24	24	-	-	-
nowa ramówka <i>tylko obowiązkowe zajęcia edukacyjne</i>	20	21	21	25	26	28

dodatkowo należy doliczyć godziny rewalidacji dla uczniów niepełnosprawnych

- Układając tygodniowy rozkład zajęć warto uwzględnić kalendarz. Znajomość dni, w których nie będą odbywać się zajęcia edukacyjne, będzie ważna dla zajęć odbywających się raz w tygodniu. Musimy uważać, by z tego powodu nie przepadła ich zbyt duża liczba, przez co może być zagrożone osiągnięcie wymaganej minimalnej liczby godzin. **W nowej ramówce nie ma godzin do dyspozycji dyrektora w dotychczasowym znaczeniu** (patrz rozdział 9).
- Ramowy plan nauczania należy przełożyć na szkolne plany nauczania dla poszczególnych oddziałów w cyklu trzyletnim, roczne wycinki z tych planów dają w rezultacie szkolny plan nauczania będący podstawą do przygotowania arkusza organizacji szkoły.

W latach 2011/2012 i 2012/2013 będziemy równocześnie realizować dwa ramowe plany nauczania i trzy załączniki do nich (patrz rozdział 4).

I ETAP EDUKACYJNY (klasy I-III)			
ramówka:	„stara”		„nowa”
	załącznik nr 1	załącznik nr 3a	
zajęcia edukacyjne	liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania	liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania / minimalna liczba godzin do zrealizowania w 3-letnim okresie nauczania	minimalna liczba godzin do zrealizowania w 3-letnim okresie nauczania
kształcenie zintegrowane/ edukacja wczesnoszkolna	60	60	-
▪ edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne		-	1150
▪ język obcy nowożytny		190	
▪ edukacja muzyczna		95	
▪ edukacja plastyczna		95	
▪ zajęcia komputerowe		95	
▪ wychowanie fizyczne		290	
religia/etyka	6	6*	6*
godziny do dyspozycji dyrektora szkoły	6	3	

* wg odrębnych przepisów

II ETAP EDUKACYJNY ^{a)} (klasy IV-VI)			
ramówka:	„stara”		„nowa”
	załącznik nr 1	załącznik nr 3a	
zajęcia edukacyjne	liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania		minimalna liczba godzin do zrealizowania w 3-letnim okresie nauczania
język polski	16		510
historia i społeczeństwo	4		130
język obcy nowożytny	8		290
matematyka	12		385
przyroda	9		290
muzyka	2		95
plastyka	2		95
technika / zajęcia techniczne	2		95
informatyka / zajęcia komputerowe	2		95
wychowanie fizyczne	9 + 3*		385
godziny z wychowawcą	3		95
religia/etyka	6		6*
godziny do dyspozycji dyrektora szkoły	9		-

* wg odrębnych przepisów

5.2. Przykładowe nowe plany nauczania – klasy I-III

Poniżej przedstawiamy przykładowe plany nauczania w oddziale oraz wyliczenia, opisujące sposób osiągnięcia wymaganej przez rozporządzenie minimalnej liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.

5.2.1. Oddziałowy plan nauczania – I etap edukacyjny

lp.		klasa	1	2	3	razem
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne	12	13	13	38
2.		język obcy nowożytny	2	2	2	6
3.		edukacja muzyczna	1	1	1	3
4.		edukacja plastyczna	1	1	1	3
5.		zajęcia komputerowe	1	1	1	3
6.		wychowanie fizyczne	3	3	3	9
		razem	20	21	21	62
7.		religia/etyka	2	2	2	6
		razem godzin zajęć edukacyjnych				68

Dla powyższego planu osiągnięcie minimalnej liczby godzin na obowiązkowe zajęcia edukacyjne może wyglądać następująco:

	klasa	1	2	3	razem	min.
	I. tyg.	32	32	32	godz.	liczba godz.
edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne		384	416	416	1216	1150
język obcy nowożytny		64	64	64	192	190
edukacja muzyczna		32	32	32	96	95
edukacja plastyczna		32	32	32	96	95
zajęcia komputerowe		32	32	32	96	95
wychowanie fizyczne		96	96	96	288	290

Jak widać, przy założeniu przyjętym w ramowych planach nauczania, że do realizacji zakładanej liczby wystarczy 32 tygodnie, właściwie wymagana minimalna liczba godzin zostanie osiągnięta. Brakujące 2 godziny wychowania fizycznego nauczyciel może zrealizować w pozostałych tygodniach (rok szkolny liczy przecież więcej niż 32 tygodnie) lub – gdyby zaszła taka potrzeba – można też „zabrać” z godzin przeznaczonych na edukację ogólną, dla której minimalna liczba godzin zostanie wypełniona z dużym nadatkiem.

Takie ułożenie planu nauczania wydaje się najbardziej naturalne, gdyż dość równomiernie rozkłada liczbę godzin, a ogólna liczba zajęć „rośnie razem z dzieckiem”.

5.3. Przykładowe szkolne plany nauczania – klasy IV-VI

5.3.1. Oddziałowy plan nauczania przygotowany wg nowej i starej ramówki – porównanie

Dotąd plan nauczania dla oddziału mógł wyglądać tak, jak w tabeli poniżej. Rozkład godzin na poszczególne przedmioty mógł być inny w różnych klasach, ale suma godzin przedmiotu w trzyletnim cyklu nauczania musiała być zgodna z rozporządzeniem.

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	5	6	16
2.		język obcy nowożytny	3	3	2	8
3.		muzyka	1	1		2
4.		plastyka	1	1		2
5.		historia i społeczeństwo	1	1	2	4
6.		przyroda	3	3	3	9
7.		matematyka	4	4	4	12
8.		informatyka			2	2
9.		technika	1	1		2
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		godziny z wychowawcą	1	1	1	3
		razem	24	24	24	72
		religia/etyka	2	2	2	6
		wych. do życia w rodzinie		0,5	0,5	1
		GDD	3	2,5	2,5	8
			razem godzin zajęć edukacyjnych			87

Wyliczając liczbę godzin realizowanych przez 32 tygodnie rocznie w ciągu trzech lat dochodzimy do ciekawych wniosków.

	klasa	4	5	6		
	I. tyg.	32	32	32	razem godzin	min. liczba godz.
język polski		160	160	192	512	510
język obcy nowożytny		96	96	64	256	290
muzyka		32	32	0	64	95
plastyka		32	32	0	64	95
historia i społeczeństwo		32	32	64	128	130
przyroda		96	96	96	288	290
matematyka		128	128	128	384	385
informatyka		0	0	64	64	95
technika		32	32	0	64	95
wychowanie fizyczne		128	128	128	384	385
zajęcia z wychowawcą		32	32	32	96	95

W planie dla klas IV-VI widać różnicę w stosunku do planu tworzonego na podstawie dotychczasowych ramowych planów nauczania. Brak jest godzin do dyspozycji dyrektora,

minimalne liczby godzin dla zajęć takich jak: język obcy, muzyka, plastyka, informatyka, technika zapisane są w liczbie większej niż dotychczasowa. Jeśli rozdysponujemy godziny jak w „starej” ramówce oraz uwzględnimy powyższy wniosek, to okazuje się, że mamy jeszcze kilka godzin w zapasie, które możemy przeznaczyć na zwiększenie liczby godzin dowolnego przedmiotu. Można zatem znając potrzeby i/lub predyspozycje uczniów oddziału dopasować plan nauczania do tych potrzeb i/lub predyspozycji. W poniższym przykładzie zwiększono liczbę godzin na język polski i matematykę.

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	6	6	17
2.		język obcy nowożytny	3	3	3	9
3.		muzyka	1	1	1	3
4.		plastyka	1	1	1	3
5.		historia i społeczeństwo	1	1	2	4
6.		przyroda	3	3	3	9
7.		matematyka	4	4	5	13
8.		zajęcia komputerowe	1	1	1	3
9.		zajęcia techniczne	1	1	1	3
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		zajęcia z wychowawcą	1	1	1	3
razem			25	26	28	79
	religia/etyka		2	2	2	6
	wychowanie do życia w rodzinie			0,5	0,5	1
razem godzin zajęć edukacyjnych						86

W ten sposób w zasadzie dla każdego oddziału możemy ułożyć odrębny plan nauczania, a z wyliczeń wynika, że bez problemu będzie można zrealizować wymaganą liczbę zajęć z poszczególnych przedmiotów. Jednak tutaj będzie już wymagana większa dyscyplina nauczycieli i nadzór nad realizacją planu.

5.3.2. Plan ze zwiększoną liczbą godzin muzyki lub plastyki – II etap edukacyjny

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	5	6	16
2.		język obcy nowożytny	3	3	3	9
3.		muzyka	1	2	2	5
4.		plastyka	1	1	1	3
5.		historia i społeczeństwo	1	1	2	4
6.		przyroda	3	3	3	9
7.		matematyka	4	4	4	12
8.		zajęcia komputerowe	1	1	1	3
9.		zajęcia techniczne	1	1	1	3
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		zajęcia z wychowawcą	1	1	1	3
razem			25	26	28	79
	religia/etyka		2	2	2	6
	wych. do życia w rodzinie			0,5	0,5	1
razem godzin zajęć edukacyjnych						86

5.3.3. Inna wersja planu dla oddziału ukierunkowanego artystycznie – II etap edukacyjny

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	5	6	16
2.		język obcy nowożytny	3	3	3	9
3.		muzyka	1	1	1	3
4.		plastyka	1	1	2	4
5.		historia i społeczeństwo	1	2	2	5
6.		przyroda	3	3	3	9
7.		matematyka	4	4	4	12
8.		zajęcia komputerowe	1	1	1	3
9.		zajęcia techniczne	1	1	1	3
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		zajęcia z wychowawcą	1	1	1	3
razem			25	26	28	79
	religia/etyka		2	2	2	6
	wych. do życia w rodzinie			0,5	0,5	1
razem godzin zajęć edukacyjnych						86

5.3.4. Plan ze zwiększoną liczbą godzin matematyki i informatyki – II etap edukacyjny

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	5	6	16
2.		język obcy nowożytny	3	3	3	9
3.		muzyka	1	1	1	3
4.		plastyka	1	1	1	3
5.		historia i społeczeństwo	1	1	2	4
6.		przyroda	3	3	3	9
7.		matematyka	4	5	4	13
8.		zajęcia komputerowe	1	1	2	4
9.		zajęcia techniczne	1	1	1	3
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		zajęcia z wychowawcą	1	1	1	3
razem			25	26	28	79
	religia/etyka		2	2	2	6
	wych. do życia w rodzinie			0,5	0,5	1
razem godzin zajęć edukacyjnych						86

5.3.5. Plan ze zwiększoną liczbą godzin przyrody oraz rewalidacją indywidualną dla jednego ucznia – II etap edukacyjny

Rozporządzenie wymaga zaplanowanie godzin rewalidacji dla każdego ucznia niepełnosprawnego, zatem w planie oddziału należy wskazać, dla ilu uczniów jest planowana rewalidacja.

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	5	6	16
2.		język obcy nowożytny	3	3	3	9
3.		muzyka	1	1	1	3
4.		plastyka	1	1	1	3
5.		historia i społeczeństwo	1	1	2	4
6.		przyroda	3	4	4	11
7.		matematyka	4	4	4	12
8.		zajęcia komputerowe	1	1	1	3
9.		zajęcia techniczne	1	1	1	3
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		zajęcia z wychowawcą	1	1	1	3
razem			25	26	28	79
12	religia/etyka		2	2	2	6
13	wych. do życia w rodzinie			0,5	0,5	1
14	rewalidacja – 1 uczeń		2	2	2	6
razem godzin zajęć edukacyjnych						92

5.3.6. Plan nauczania dla oddziału, dla którego organ prowadzący przyznał godziny na dodatkowy język obcy – II etap edukacyjny

lp.	zajęcia edukacyjne		klasy			razem
			4	5	6	
			liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania			
1.	obowiązkowe zajęcia edukacyjne	język polski	5	5	6	16
2.		język obcy nowożytny	3	3	3	9
3.		muzyka	1	1	1	3
4.		plastyka	1	1	1	3
5.		historia i społeczeństwo	1	1	2	4
6.		przyroda	3	4	4	11
7.		matematyka	4	4	4	12
8.		zajęcia komputerowe	1	1	1	3
9.		zajęcia techniczne	1	1	1	3
10.		wychowanie fizyczne	4	4	4	12
11.		zajęcia z wychowawcą	1	1	1	3
razem			25	26	28	79
12	religia/etyka		2	2	2	6
13	wych. do życia w rodzinie			0,5	0,5	1
14	dodatkowy j. obcy		2	3	3	8
razem godzin zajęć edukacyjnych						94

Arkusze organizacyjny

Arkusze organizacyjny szkoły określa szczegółową organizację nauczania, wychowania i opieki w danym roku szkolnym. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie ramowych statutów powinien być opracowany przez dyrektora szkoły z uwzględnieniem szkolnego planu nauczania do 30 kwietnia każdego roku. Organ prowadzący zatwierdza arkusz organizacji do 30 maja danego roku.

W arkuszu organizacyjnym w szczególności zamieszcza się liczbę pracowników szkoły, w tym pracowników zajmujących stanowiska kierownicze, ogólną liczbę godzin zajęć edukacyjnych finansowanych ze środków przydzielonych przez organ prowadzący.

Zapis zawarty w art. 9d ust. 8 ustawy o systemie oświaty zobowiązuje także dyrektora szkoły do podawania w arkuszu organizacji liczby nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego przystępujących do postępowań kwalifikacyjnych lub egzaminacyjnych w roku szkolnym, którego dotyczy dany arkusz organizacyjny oraz wskazania terminów złożenia przez nauczycieli wniosków o podjęcie tych postępowań.

5.4. Arkusz w okresie przejściowym

W momencie wejścia w życie nowego rozporządzenia o ramowych planach nauczania tj. w roku szkolnym 2012/2013 przy konstruowaniu arkusza organizacji pracy szkoły konieczne będzie posługiwanie się trzema wersjami tego rozporządzenia:

- nowe obowiązywać będzie dla klas I i IV,
- stare ze zmianą obowiązującą od 1.09.2009 r. dla klas II i III,
- stare dla klas V i VI.

Poniżej przedstawiono przykładowy arkusz dla szkoły dwuciągowej uwzględniający ten problem.

rok szk. 20012/2013		klasa												razem
oddział:		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	12
rozporządzenie		R1	R1	R2	R2	R2	R2	R1	R1	R3	R3	R3	R3	
liczba uczniów		21	20	20	18	20	22	26	23	21	22	23	25	261
1	edukacja wczesnoszkolna			18	18	18	18							72
2	edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne	12	12											24
3	edukacja muzyczna	1	1											2
4	edukacja plastyczna	1	1											2

5.5. Przykłady

5.5.1. Szkoła jednociągowa

		klasa						razem
		I	II	III	IV	V	VI	
	liczba uczniów	21	18	22	20	21	25	127
1	edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne	12	13	13				38
2	edukacja muzyczna	1	1	1				3
3	edukacja plastyczna	1	1	1				3
4	zajęcia komputerowe	1	1	1				3
5	język polski				5	5	6	16
6	język obcy nowożytny	2	2	2	3	3	6	18
7	muzyka				1	1	1	3
8	plastyka				1	1	1	3
9	historia i społeczeństwo				1	1	2	4
10	przyroda				3	4	3	10
11	matematyka				4	4	5	13
12	informatyka				1	1	2	4
13	technika				1	1	1	3
14	wychowanie fizyczne	3	3	3	4	4	4	21
15	zajęcia z wychowawcą				1	1	1	3
	razem obowiązkowe	20	21	21	25	26	32	145
16	religia/etyka	2	2	2	2	2	2	12
17	wdzw					0,5	0,5	1
18	rewalidacja – 1 uczeń					2		2
19	dodatkowe godz. OP							0
	razem godzin nauczycielskich	22	23	23	27	30,5	34,5	160
		razem etatów						8,89

Arkusz opisuje szkołę, w której dla klas IV i VI przyjęto plan nauczania „5.3.1” a dla klasy V „5.3.5” opisane w poprzednim rozdziale. W klasie VI dokonano podziału na grupy na j. obcym oraz informatyce.

5.5.2. Szkoła dwuciągowa

W tym przykładowym arkuszu jedna klasa V realizuje plan „5.3.4”, druga „5.3.5”, natomiast kl. VI jedna plan „5.3.1”, druga „5.3.2”. Podział na grupy na j. obcym i informatyce w klasach liczących ponad 24 uczniów.

		klasa												
		I	I	II	II	III	III	IV	IV	V	V	VI	VI	razem
	liczba uczniów	21	20	20	18	20	22	26	23	21	22	23	25	261
1	edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne	12	12	13	13	13	13							76
2	edukacja muzyczna	1	1	1	1	1	1							6
3	edukacja plastyczna	1	1	1	1	1	1							6
4	zajęcia komputerowe	1	1	1	1	1	1							6
5	język polski							5	5	5	5	6	6	32
6	język obcy nowożytny	2	2	2	2	2	2	6	3	3	3	3	6	36
7	muzyka							1	1	1	1	1	2	7
8	plastyka							1	1	1	1	1	1	6
9	historia i społeczeństwo							1	1	1	1	2	2	8
10	przyroda							3	3	3	4	3	3	19
11	matematyka							4	4	5	4	5	4	26
12	informatyka							2	1	1	1	1	2	8
13	technika							1	1	1	1	1	1	6
14	wychowanie fizyczne	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	42
15	zajęcia z wychowawcą							1	1	1	1	1	1	6
	razem obowiązkowe	20	20	21	21	21	21	29	25	26	26	28	32	290
16	religia/etyka	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	24
17	wdźwr									0,5	0,5	0,5	0,5	2
18	rewalidacja – 3 uczn.		2						2	2				6
19	dodatkowe godz. OP													0
	dodatkowy j. obcy													0
	zaj. specjalistyczne													0
	razem godzin nauczycielskich	22	24	23	23	23	23	31	29	30,5	28,5	30,5	34,5	322
			razem etatów											17,89

5.5.3. Godziny, o które można wystąpić do OP

Dyrektor szkoły może wystąpić do organu prowadzącego z wnioskiem o przyznanie nie więcej niż 3 godzin tygodniowo na realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów (na naukę drugiego języka obcego lub

zajęcia edukacyjne, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania). Jeśli organ prowadzący wyrazi na to zgodę, to przykładowy arkusz organizacyjny dla szkoły dwuciągowej mógłby wyglądać tak:

		klasa												razem
		I	I	II	II	III	III	IV	IV	V	V	VI	VI	
	liczba uczniów	21	20	20	18	20	22	26	23	21	22	23	25	261
1	edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne	12	12	13	13	13	13							76
2	edukacja muzyczna	1	1	1	1	1	1							6
3	edukacja plastyczna	1	1	1	1	1	1							6
4	zajęcia komputerowe	1	1	1	1	1	1							6
5	język polski							5	5	5	5	6	6	32
6	język obcy nowożytny	2	2	2	2	2	2	6	3	3	3	3	6	36
7	muzyka							1	1	1	1	1	2	7
8	plastyka							1	1	1	1	1	1	6
9	historia i społeczeństwo							1	1	1	1	2	2	8
10	przyroda							3	3	3	4	3	3	19
11	matematyka							4	4	5	4	5	4	26
12	informatyka							2	1	1	1	1	2	8
13	technika							1	1	1	1	1	1	6
14	wychowanie fizyczne	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	42
15	zajęcia z wychowawcą							1	1	1	1	1	1	6
	razem obowiązkowe	20	20	21	21	21	21	29	25	26	26	28	32	290
16	religia/etyka	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	24
17	wdźwr									0,5	0,5	0,5	0,5	2
18	rewalidacja – 3 uczn.		2						2	2				6
19	dodatkowe godz. OP													
	dodatkowy j. obcy							2	2	2	2	2	2	12
	zaj. specjalistyczne	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	20
	razem godzin nauczycielskich	25	27	25	25	25	25	34	32	33,5	31,5	33,5	37,5	354
	razem etatów													19,67

5.5.4. Klasy integracyjne

		klasa						
		I	II	III	IV	V	VI	
liczba uczniów		20	18	20	20	20	19	117
w tym niepełnosprawni		3	4	4	3	5	4	23
1	edukacja polonistyczna, edukacja społeczna, edukacja przyrodnicza, edukacja matematyczna i zajęcia techniczne	12	13	13				38
2	edukacja muzyczna	1	1	1				3
3	edukacja plastyczna	1	1	1				3
4	zajęcia komputerowe	2	2	2				6
5	język polski				5	5	6	16
6	język obcy nowożytny	2	4	6	6	6	6	30
7	muzyka				1	1	1	3
8	plastyka				1	1	1	3
9	historia i społeczeństwo				1	1	2	4
10	przyroda				3	4	3	10
11	matematyka				4	4	5	13
12	informatyka				2	2	2	6
13	technika				1	1	1	3
14	wychowanie fizyczne	3	3	3	4	4	4	21
15	zajęcia z wychowawcą				1	1	1	3
	razem obowiązkowe	21	24	26	29	30	32	162
16	religia/etyka	2	2	2	2	2	2	12
17	wdźwr					0,5	0,5	1
18	rewalidacja – 7 uczn.	2	2	4	2	2	2	14
19	dodatkowe godz. OP							0
	razem godzin nauczycielskich	25	28	32	33	34,5	36,5	189
		razem etatów						10,50

W szkole integracyjnej podział na grupy jest obowiązkowy, gdy w klasie jest co najmniej 3 uczniów niepełnosprawnych. Stąd w przykładowym arkuszu podwójna liczba godzin z zajęć komputerowych, j. obcego i informatyki.

6. Okres przejściowy

Przyglądając się kalendarzowi wprowadzania zmian widzimy, że okres przejściowy rozpoczął się od roku szkolnego 2008/2009 i potrwa jeszcze do roku 2013/2014.

W tym czasie będą obowiązywać dwie podstawy programowe (z 2002 i 2008 r.) dwa ramowe plany nauczania i trzy załączniki do nich (z 2002, 2009 i 2011 r.). Organizacja roku szkolnego, a później monitorowanie realizacji, będzie wymagać zwiększonej uwagi i staranności, by uwzględnić założenia wszystkich tych regulacji prawnych.

Zagadnienia, na które warto zwrócić tę szczególną uwagę to:

- a) różne rozumienie godzin do dyspozycji dyrektora i różny sposób dysponowania nimi (rozdz.3.6);
- b) różne przeznaczenie godzin z art. 42 Karty Nauczyciela (rozdz.3.6);
- c) przeznaczenie dodatkowych zajęć edukacyjnych (rozdz.3.6.5);
- d) odmienne ramowe plany nauczania (rozdz. 4, 5.3.1 i 6.1);
- e) dwie podstawy programowe (rozdz. 3.11, 3.4 i 4);
- f) nazwy zajęć: technika/zajęcia techniczne, informatyka/zajęcia komputerowe (rozdz. 3.8);
- g) realizację ścieżek międzyprzedmiotowych;
- h) zasady liczenia godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych (rozdz. 3.4);
- i) górną granicę kształcenia dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem (rozdz. 9.6);
- j) różne tygodniowe wymiary zajęć i różny sposób ich obliczania (rozdz. 3.3.2, 3.4);
- k) podział na grupy. (rozdz.3.10).

7. Kalendarz roku szkolnego

Rok szkolny (bez wakacji od 1 września do ostatniego piątku czerwca) trwa 43/44 tygodnie. Odliczając ferie zimowe i świąteczne (około 4 tyg.), święta państwowe, kościelne (około 1 tyg.), dni dyrektora, początek, koniec roku szkolnego (około 2 tyg.) pozostaje 36/37 tygodni prowadzenia zajęć dydaktycznych.

Podstawa programowa została zaplanowana na 32 tygodnie. Ta różnica daje w cyklu trzyletnim 12 tygodni „nadmiaru”, które szkoła może przeznaczyć na organizację imprez, projektów, wycieczki lub dodatkowe zajęcia dydaktyczne. Dyrektor szkoły zmieniając organizację zajęć może stwarzać warunki do organizacji dodatkowych działań, nie zagrażając realizacji podstawy programowej.

Aby móc świadomie wykorzystać ten czas, warto starannie planować rok szkolny. Planując, warto brać pod uwagę również sytuacje tak nieprzewidywalne, jak choroby nauczycieli.

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 października 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji roku szkolnego (Dz.U. Nr 186, poz. 1245) umożliwia dyrektorowi szkoły przydzielenie do sześciu dni wolnych po zasięgnięciu opinii rady szkoły (rady pedagogicznej, rady rodziców i samorządu uczniowskiego) i przy zapewnieniu organizacji zajęć opiekuńczych i po podaniu ich do wiadomości do 30 września.

Godziny te można przeznaczyć na:

- 1) sprawdzian przeprowadzany w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej,
- 2) w dni świąt religijnych nie będących dniami ustawowo wolnymi od pracy, określone w przepisach o stosunku państwa do poszczególnych kościołów lub związków wyznaniowych,
- 3) w inne dni, jeżeli jest to uzasadnione organizacją pracy szkoły lub placówki, lub potrzebami społeczności lokalnej.

Zalecamy przeliczenie liczby dni tygodnia w danym roku szkolnym przed przydzieleniem przez dyrektora dni wolnych. Dla przykładu w roku szkolnym 2012/2013 można realizować zajęcia w aż 40 śród, ale tylko w 35 piątków.

Kalendarze na pierwsze trzy lata wprowadzenia zmian znajdują się w dodatku A.

8. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Ze zmian w podstawie programowej wynikają także inne zmiany w pracy szkół – dotyczące organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zostały one uwzględnione w sposób szczególny w ramowych planach nauczania poprzez nowe określenie przeznaczenia godzin do dyspozycji dyrektora szkoły. Zgodnie z §2 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych z dnia 20 stycznia 2012 r. godziny te przeznacza się w szczególności na *zajęcia organizowane w ramach udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole, zgodnie z przepisami w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*.

Wsparcie ma być organizowane najszybciej jak to możliwe, a pomoc ma być bliżej dziecka i bliżej rodziców. Bardzo ważne staje się rozpoznanie trudności i problemów, ale także odkrywanie talentów i mocnych stron uczniów.

Organizacja tych zajęć, formy realizacji i procedury ustalone są w odrębnych przepisach.

8.1. Inne ważne zmiany organizacyjne

Zmiany wynikające z wejścia w życie pakietu nowych przepisów o pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nowego rozporządzenia o ramowych planach nauczania w szkołach publicznych, zmian w ustawie o systemie oświaty i w innych aktach prawnych:

- usunięto zapis dotyczący minimalnej liczby uczniów dla organizacji danego typu zajęć (np. logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych), pomocą można objąć nawet jednego ucznia,
- ustalono czas trwania zajęć dydaktyczno-wyrównawczych na 45 minut, zajęć specjalistycznych na 60 minut; dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach prowadzenie zajęć specjalistycznych w czasie krótszym niż 60 minut, przy zachowaniu tygodniowego czasu zajęć ustalonego dla danego ucznia,
- ustalono górną granicę kształcenia dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem: do 18. roku życia – w przypadku szkoły podstawowej, do ukończenia 21. roku życia – gimnazjum, do ukończenia 23. roku życia – w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej; przewidziano tu okres przejściowy – kształcenie dzieci i młodzieży, którzy rozpoczęli lub rozpoczną naukę do dnia 31 sierpnia 2012 r. może być prowadzone do końca roku szkolnego, w roku kalendarzowym, w którym skończą odpowiednio 18. rok życia – szkoła podstawowa, 21. rok życia – gimnazjum, 24. rok życia – szkoła ponadgimnazjalna,
- dla uczniów niepełnosprawnych oraz uczniów szkół w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich nadal można przedłużyć okres nauki na każdym etapie edukacyjnym co najmniej o jeden rok, zwiększając proporcjonalnie liczbę godzin zajęć edukacyjnych. Decyzję o przedłużeniu uczniowi okresu nauki podejmuje rada pedagogiczna (*dotychczas decyzję podejmował dyrektor szkoły*) w uzgodnieniu z rodzicami ucznia i po uzyskaniu pozytywnej opinii zespołu nauczycieli i specjalistów,

o której mowa w przepisach w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nie później niż do końca lutego w ostatnim roku nauki w danym typie (*dotychczas: nie później niż do końca lutego poprzedzającego ostatni rok nauki w danej szkole*),

- od roku szkolnego 2014/2015 obowiązkiem szkolnym zostaną objęte dzieci sześciolatnie. Jeśli dziecko posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego obowiązek ten może być odroczony do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 8 lat (*dotychczasowy zapis ustalał tę granicę na 10 lat przy obowiązku szkolnym od siódmego roku życia*),
- rada pedagogiczna będzie mogła postanowić o powtarzaniu klasy przez ucznia klasy I-III szkoły podstawowej na wniosek wychowawcy klasy oraz po zasięgnięciu opinii rodziców (prawnych opiekunów) ucznia; nie ma konieczności uzyskania opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- opinia o specyficznych trudnościach w uczeniu się będzie wydawana uczniowi nie wcześniej niż po ukończeniu klasy trzeciej szkoły podstawowej i nie później niż do ukończenia szkoły podstawowej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach opinia może być wydana później, na wniosek dyrektora szkoły, za zgodą rodziców, po zasięgnięciu opinii zespołu nauczycieli i specjalistów. Opinia ta jest ważna przez cały czas edukacji szkolnej.
- *Gdzie szukać informacji i materiałów?*
- <http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/specjalne-potrzeby-edukacyjne>
- http://www.ore.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=543&Itemid=1084
- http://efektywnoscksztalcenia.aps.edu.pl/APS_Efektywnosc/start.aspx

9. Dobre rady

A. Dla nauczyciela:

- Zapoznaj się wnikliwie z podstawą programową przedmiotu/edukacji, której będziesz nauczał.
- Przeanalizuj podstawę programową z edukacji/przedmiotu z etapu edukacji poprzedzającego i następującego po tym, w którym ty pracujesz.
- Sprawdź, ile godzin przeznaczono na edukację/przedmiot, którego nauczasz, na danym etapie edukacji i w poszczególnych latach szkolnych.
- Jeśli jest taka możliwość, rozpoznaj grupę uczniów, z którymi będziesz pracować, z uwzględnieniem potrzeb i możliwości.
- Napisz/ wybierz program lub dokonaj modyfikacji w wybranym programie tak, aby:
 - ✓ stanowił opis sposobu realizacji celów kształcenia i zadań edukacyjnych ustalonych w podstawie programowej,
 - ✓ spełniał inne kryteria określone w przepisach,
 - ✓ uwzględniał zalecane warunki i sposoby realizacji określone dla danej podstawy programowej,
 - ✓ był możliwy do realizacji w takich ramach czasowych, jakie zostały określone dla danej edukacji/przedmiotu w twojej szkole (ile godzin w danym etapie/ w roku szkolnym),
 - ✓ uwzględniał warunki, w których będzie realizowany,
 - ✓ był optymalny w pracy z daną grupą uczniów, jeśli taką wiedzę posiadasz.
- Realizację podstawy programowej przewidziano na 32 tygodnie; rok szkolny trwa przeciętnie 35-37 tygodni, te dodatkowe godziny możesz przeznaczyć na realizację dodatkowych zadań, projektów.
- Pamiętaj, że jesteś odpowiedzialny za realizację co najmniej takiej liczby godzin, która została określona w rozporządzeniu dla danej edukacji/przedmiotu, więc monitoruj to co najmniej raz w półroczu. Sposób monitorowania zależy od tego, jakie rozwiązania wypracujecie w swojej szkole (numerowanie zajęć, miesięczne podliczanie itp.).
- Przeanalizuj, czy nie powinieneś nabyć dodatkowych kwalifikacji, (np. do nauczania języka angielskiego w klasach 1-3) lub doskonalić te kompetencje, które są niezbędne w pracy.
- Jeśli uczysz wychowania fizycznego w klasach 4-6, włącz się aktywnie w analizę, w jakiej formie mają być realizowane dwie godziny zajęć obowiązkowych, z uwzględnieniem tych czynników, które są opisane w rozporządzeniu.
- Jeśli do twojej klasy przyjdzie uczeń z innej klasy/szkoły, sprawdź czy nie ma różnic programowych związanych z tą zmianą, określ warunki uzupełnienia tych różnic z nauczanej przez ciebie edukacji.
- Jeśli pracujesz w klasach I-III szkoły podstawowej prowadź obserwacje mające na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się.

B. Dobre rady dla dyrektorów:

- Dokładnie i ze zrozumieniem przeczytaj (nawet kilka razy) rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania i podstawę programową.
- Pracuj z kalendarzem, policz dni robocze w każdym roku szkolnym.

- Zwróć uwagę na konkretne dni tygodnia, czy przypadkiem z planu „nie wypada” częściej któryś dzień (np. poniedziałek lub czwartek).
- Licz w cyklu 3-letnim. Zaplanuj liczbę tygodni, przez którą będziesz dzielił liczbę godzin przeznaczonych na dany przedmiot lub edukację. Nanieś koncepcję na swój kalendarz.

Pamiętaj o:

- godzinach do dyspozycji dyrektora przeznaczonych na realizację obowiązku, o którym mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela,
- nowych przedmiotach,
- nowym tygodniowym wymiarze godzin dla ucznia,
- tym że, przedmioty wymienione w ramowym planie nauczania są obowiązkowe dla wszystkich uczniów, mogą być realizowane blokowo lub okresowo,
- tym, że w klasach I-III szkoły podstawowej nie należy wydzielać „na siłę” odrębnych edukacji,
- Bądź twórczy i otwarty na zmiany!
- Pozyskaj liderów!
- Pamiętaj, że szkoła jest DLA UCZNIA!

C. Dobre rady dla organów prowadzących:

- Wraz z wprowadzeniem reformy programowej, oprócz ramowego planu nauczania, zmienia się wiele innych przepisów. Konieczna jest znajomość filozofii tych zmian, aby dobrze wykorzystać jej możliwości.
- Warto pozwolić dyrektorom na poszukiwanie ciekawych rozwiązań organizacyjnych, nie ograniczać ich inwencji, wspierać w poszukiwaniu najlepszych rozwiązań – po prostu zaufać.
- Godziny do dyspozycji dyrektora szkoły, przeznaczone na realizację obowiązku określonego w art. 42 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela:
 - są do dyspozycji dyrektora konkretnej szkoły lub placówki,
 - nie są dodatkowo opłacane,
 - ich przydział leży w kompetencji dyrektora szkoły, nie należy go w tym ograniczać,
 - rejestrowanie i rozliczanie tych godzin odbywa się w cyklu półrocznym,
 - godziny te dyrektor może przeznaczyć tylko na wspieranie uczniów ze specyficznymi wymaganiami i na rozwój zainteresowań,
 - liczba tych godzin może być niższa od liczby etatów przeliczeniowych w arkuszu organizacji szkoły.
- Przez 5 lat w szkołach podstawowych będą funkcjonować dwa ramowe plany nauczania (stary i nowy).
- Warto zastanowić się nad dostosowaniem arkusza organizacji szkoły, tak aby lepiej odpowiadał możliwościom wynikającym z nowych ramowych planów nauczania. Firmy komputerowe nie zawsze są w stanie sprostać nowym zasadom sporządzania arkuszy.
- Godziny wychowania do życia w rodzinie nie wchodzi do limitu dopuszczalnych tygodniowych godzin dla ucznia.
- Warto wspomóc szkołę w zadbanie o wyposażenie w sprzęt i pomoce dydaktyczne zgodnie z potrzebami reformy.
- Klasy realizujące nową podstawę programową nie mogą być łączone z klasami realizującymi „stare” ramowe plany nauczania (w przypadku klas łączonych, wyjątek

stanowi dopuszczalne realizowanie – na podstawie decyzji szkoły – w „starych” rocznikach nowej podstawy programowej wychowania fizycznego, języków obcych czy etyki w grupach międzyklasowych).

- Wspólnym interesem jest dobro dziecka i ucznia – mimo trudności ekonomicznych!

10. Pytania i odpowiedzi

1.)	Czy plan nauczania dla kilku oddziałów np. klas I może być różny?
Tak, to możliwe ze względu na specyfikę lub potrzeby uczniów danego oddziału. Należy pamiętać o tym by plan nauczania uwzględniał tygodniowy, obowiązkowy wymiar godzin (nie można przekroczyć limitu godzin).	
2.)	Jak rozliczać nauczyciela z realizacji wymaganej minimalnej liczby godzin na zajęcia edukacyjne, po każdym roku, czy po zakończeniu etapu?
Minimalna liczba godzin na zajęcia edukacyjne jest określona na cały etap edukacyjny. Zatem ostateczna kontrola realizacji tej liczby będzie miała miejsce po ostatnim roku danego etapu edukacyjnego. Jednak dyrektor musi na bieżąco monitorować to zagadnienie, tak by nie dopuścić do ewentualnego zagrożenia niezrealizowania przez nauczyciela wymaganej liczby godzin.	
3.)	Czy zajęcia rewalidacyjne wlicza się do tygodniowej liczby godzin obowiązkowych?
Nie, zajęcia rewalidacyjne nie są wliczane do tygodniowej liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych.	
4.)	Kto decyduje o przeznaczeniu godzin na rewalidację?
Godziny na rewalidację planuje w oddziałowym planie nauczania i potem w arkuszu organizacyjnym dyrektor szkoły, przydzielając po 2 godz. tygodniowo na każdego ucznia niepełnosprawnego.	
5.)	Skąd godziny na wychowanie do życia w rodzinie?
Zgodnie z rozporządzeniem o ramowych planach nauczania realizacja zajęć wychowania do życia w rodzinie odbywa się na podstawie odrębnych przepisów, w których zawarto również informację o liczbie godzin przeznaczonych na te zajęcia. Godziny te zatem należy doliczyć do tygodniowego wymiaru obowiązkowych zajęć w określonej w przepisach liczbie.	
6.)	Na co przeznaczyć godziny przyznane przez organ prowadzący?
Godziny przyznane przez organ prowadzący mogą być przeznaczone na: 1. okresowe lub roczne zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych; 2. realizację następujących dodatkowych zajęć edukacyjnych rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów: a) zajęć z języka obcego nowożytnego innego niż język obcy nowożytny nauczany obowiązkowo w szkole, b) zajęć edukacyjnych, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania.	
7.)	Czy tworząc plan nauczania dla oddziału dyrektor musi od razu przydzielić 2 godziny, wynikające z §2, pkt 1, ppkt 5, czy też może zdecydować o ich przydzieleniu w późniejszych latach?
Godziny te dyrektor powinien przydzielić do wybranych zajęć obowiązkowych tworząc plan nauczania dla danego oddziału, ponieważ inaczej nie spełni wymogu wymaganej tygodniowej liczby godzin dla oddziału. Może jednak w następnych latach zmienić decyzję i przydzielić te godziny na inne zajęcia. Na przykład na te, dla których z jakiegoś powodu może istnieć zagrożenie niezrealizowania wymaganej minimalnej liczby godzin.	
8.)	Jak od nauczyciela wyegzekwować realizację obowiązkowych zajęć edukacyjnych w wymaganej przez rozporządzenie liczbie godzin?
Poprzez właściwe zaplanowanie planu nauczania oraz organizacji zajęć, a także właściwe pełnienie nadzoru pedagogicznego.	
9.)	Jak dokończyć realizację dodatkowego języka obcego, gdy nie ma godzin do dyspozycji dyrektora?

Jeśli drugi język obcy wprowadzono do szkolnego planu nauczania z godzin do dyspozycji dyrektora na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów (dotyczy to klas IV – VI), to dla tych oddziałów obowiązywał będzie również dotychczasowy plan nauczania. Zatem bez przeszkód uczniowie tych oddziałów będą mogli dokończyć naukę drugiego języka w tej szkole.

10.) Dlaczego znikają stare godziny dyrektora?

Godziny do dyspozycji dyrektora nie znikają całkowicie, pozostają dwie, do tego doliczyć musimy godzinę na realizację wdz (realizowaną zgodnie z innymi przepisami). Ponadto przybywa godzin plastyki, muzyki, języka obcego, zaj. komputerowych i techniki.

11.) Dlaczego wprowadzono tygodniowe liczby godzin?

Wprowadzenie limitów umożliwi realne kontrolowanie realizowanych godzin. Dotychczasowy system pozwalając na ogromną różnorodność praktycznie uniemożliwiał kontrolowanie wypełniania przez organy prowadzące zapisów rozporządzenia co skutkowało nieprawidłowościami (np. całkowity zakaz realizowania godzin do dyspozycji dyrektora). Taki zapis zapobiegne nieprawidłowościom w tym zakresie.

11. Dodatek A

Kalendarz roku szkolnego 2011/2012

	wrzesień			październik			listopad			grudzień			styczeń			luty			marzec			kwiecień			maj			czerwiec			tygodni																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	36			
PN			5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	43	39	
WT			6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	43	37	
ŚR			7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	29	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	43	40	
CZ			1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	44	37
PI			2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	44	35
S			3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30		
N			4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	1		

Kalendarz roku szkolnego 2012/2013

	wrzesień			październik			listopad			grudzień			styczeń			luty			marzec			kwiecień			maj			czerwiec			tygodni																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	36		
PN	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	3	10	17	24	3	10	17	24	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23
WT	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	4	11	18	25	4	11	18	25	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24
ŚR	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	5	12	19	26	5	12	19	26	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25
CZ	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	6	13	20	27	6	13	20	27	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26
PI	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	31	7	14	21	28	7	14	21	28	7	14	21	28	4	11	18	25	2	9	16	23	30	6	13	20	27
S	7	14	21	28	5	12	19	26	2	9	16	23	30	7	14	21	28	4	11	18	25	1	8	15	22	1	8	15	22	29	8	15	22	29	5	12	19	26	3	10	17	24	31	7	14	21	28
N	1	8	15	22	29	6	13	20	27	3	10	17	24	1	8	15	22	29	5	12	19	26	2	9	16	23	2	9	16	23	30	6	13	20	27	4	11	18	25	1	8	15	22	29			

Kalendarz roku szkolnego 2013/2014

wrzesień		październik			listopad			grudzień			styczeń			luty			marzec			kwiecień			maj			czerwiec			tygodni																	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	36		

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego